

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ОПЕРАТИВНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**КАФЕДРА
ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА УПРАВЛІННЯ**

**Збірник тез доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БУДІВНИЦТВА ТА СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ»**

*м. Харків
29 травня 2025 року*

Актуальні проблеми будівництва та службово-бойової діяльності сил безпеки і сил оборони України:

Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 29 травня 2025 року). – Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2025. – 71 с.

Оргкомітет науково-практичної конференції:

Керівник конференції – Олег Рікунов, заступник начальника кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

Секретар конференції – Олександр Коломієць, старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник.

У збірнику представлено тези наукових доповідей та повідомлень, в яких визначено пріоритетні напрямки наукових досліджень та апробовано результати проведених наукових досліджень у галузях службово-бойової діяльності Національної гвардії України, її розбудови та всебічного забезпечення, а також поглиблено наукову співпрацю у галузі охорони правопорядку.

Публікується за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми будівництва та службово-бойової діяльності сил безпеки і сил оборони України», що проведена в Національній академії Національної гвардії України 29 травня 2025 року у м. Харкові.

Матеріали проведення науково-практичної конференції будуть корисними науково-педагогічним та науковим працівникам ВВНЗ Національної гвардії України, вищих військових навчальних закладів, науково-виробничих та наукових установ (організацій) формувань сил безпеки та сил оборони України.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. Зміни у тексті та скорочення, що не впливали на зміст матеріалів, внесені редколегією без узгодження з авторами. За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор (автори) поданої тези доповіді.

УДК 004.8

Аблазов І.В., кандидат політичних наук, професор, начальник кафедри міжнародних відносин та стратегічних комунікацій, Воєнна академія імені Євгенія Березняка (м. Київ), полковник

**ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В КОГНІТИВНИХ ВІЙНАХ**

У добу гібридних конфліктів, коли боротьба за свідомість, емоції та поведінкові реакції людей стає основною ареною протистояння, роль штучного інтелекту (ШІ) в когнітивних війнах набуває стратегічного значення. Когнітивна війна спрямована на маніпуляцію уявленнями, переконаннями та рішеннями аудиторії, а ШІ виступає в ній потужним мультиплікативним фактором, що посилює ефективність як оборонних, так і наступальних інформаційних операцій.

ШІ здатен виводити інформаційний вплив на принципово новий рівень завдяки здатності до обробки великих обсягів даних у режимі реального часу, виявлення латентних патернів когнітивної вразливості та побудови персоналізованих моделей впливу. В умовах війни росії проти України, де інформаційно-психологічні операції стали постійною складовою ворожої стратегії, використання ШІ дозволяє оперативно ідентифікувати цільові групи, формулювати релевантні наративи та ефективно контратакувати маніпулятивні інформаційні вкиди.

Водночас існує серйозна загроза зворотного використання цих технологій. Російська федерація вже активно застосовує ШІ у створенні фейкового контенту, включаючи глибокі фейки, автоматизовані бот-мережі, алгоритмічну модифікацію інформаційних потоків, спрямованих на деморалізацію населення, дискредитацію української влади та розпалювання паніки. Ці загрози ускладнюються тим, що ШІ дозволяє з високою точністю адаптувати ворожий контент під культурно-соціальні особливості цільових аудиторій, підвищуючи його маніпулятивний потенціал.

Ефективна протидія такому впливу вимагає синергії між державним сектором, науковою спільнотою та технологічними компаніями. Впровадження захисних систем на основі ШІ для моніторингу інформаційного простору, раннього виявлення інформаційно-психологічних операцій та автоматизованого реагування є першочерговим завданням. Штучний інтелект також дозволяє моделювати сценарії розвитку когнітивних кампаній супротивника, формувати адаптивні контрнативи та забезпечувати багаторівневий захист інформаційного суверенітету.

Особливої уваги заслуговує можливість використання ШІ в освітньо-комунікаційних стратегіях. Автоматизовані системи можуть допомагати у формуванні інформаційної стійкості громадян через виявлення і пояснення маніпулятивного контенту, навчальні чат-боти, адаптивні системи медіаграмотності. Такі інструменти мають потенціал трансформувати інформаційну оборону із суто реактивної в проактивну, спрямовану на

довгострокове формування критичного мислення та стійкості до когнітивних впливів.

Водночас етичний вимір застосування ІІІ в когнітивних війнах залишається відкритим питанням. Важливо уникати перетворення оборонних технологій на інструменти внутрішньої маніпуляції чи порушення прав людини. Розробка стандартів прозорості, підзвітності та гуманістичних обмежень у розгортанні ІІІ в інформаційній сфері відіграє ключову роль.

Отже, штучний інтелект стає критично важливим ресурсом у сучасних когнітивних війнах як джерелом загроз, так і засобом протидії. Інтеграція ІІІ в національну систему інформаційної безпеки, з урахуванням як технічних можливостей, так і етичних вимог, має стати пріоритетом для широкого кола науковців України. Лише усвідомлюючи потенціал і ризики нової цифрової зброї, ми зможемо сформуванати стійке до когнітивного впливу суспільство та забезпечити перемогу не лише на полі бою, а й у битві за свідомість.

УДК 351:355.25(477)

Бабій Ю.О., докторка технічних наук, начальник науково-дослідного відділення озброєння та матеріально-технічного забезпечення діяльності Держприкордонслужби України науково-дослідного відділу – старший науковий співробітник, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький), капітан

Маланчій М.О., доктор наук з державного правління, головний науковий співробітник науково-дослідного відділення управлінської діяльності в Держприкордонслужбі України науково-дослідного відділу, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький), працівник

Полюк В.С., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник науково-дослідного відділення озброєння та матеріально-технічного забезпечення діяльності Держприкордонслужби України науково-дослідного відділу, Національна академія Державної прикордонної служби України (м. Хмельницький), працівник

Кравчук В.В., кандидат ветеринарних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідного відділення озброєння та матеріально-технічного забезпечення діяльності Держприкордонслужби України науково-дослідного відділу, Національна академія Державної прикордонної служби України (м. Хмельницький), працівник

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Актуальність даної доповіді обумовлена необхідністю коректного формування державного замовлення (далі – ДЗ) на підготовку офіцерських кадрів ДПСУ, зокрема й відсутністю науково-методичного інструментарію для

формування ДЗ на підготовку офіцерських кадрів ДПСУ. Відповідно до Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» ДЗ формується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ДЗ, за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, та інших державних замовників з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці та обсягів видатків Державного бюджету України на зазначені цілі. Отже, Адміністрація ДПСУ опрацьовує пропозиції та здійснює подання на підготовку фахівців з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у них. Своєю чергою для формування ДЗ в Україні рекомендується застосовувати «Порядок формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів», який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 № 306. При формуванні ДЗ на підготовку військових фахівців у ЗСУ застосовується «Інструкція про порядок розрахунку потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою для Збройних Сил України», що затверджена наказом МОУ від 08.11.2017 № 581. Однак зазначені документи в явному вигляді не можуть бути застосовними для вирішення цього завдання формування ДЗ в ДПСУ в силу відсутності в них тих параметрів, що характеризують специфіку, особливості діяльності та спроможності відомства. На цей час формування ДЗ на підготовку офіцерських кадрів ДПСУ здійснюється з урахуванням ліцензійного обсягу та потенційної спроможності відомчого ВВНЗ за показниками кадрового, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення. Однак такий підхід не в повній мірі враховує потреби відомства, його можливості та особливості діяльності, що потребує подальшого вивчення.

УДК 355:426.4

Бабков Ю.П., заслужений працівник освіти України, кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

СИСТЕМА ФОРМ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Досвід ведення воєнних і бойових дій в ході повномасштабної війни росії проти України дозволив удосконалити відповідні форми застосування Збройних Сил України(ЗСУ) і в цілому Сил оборони України.

В березні 2024 року Генеральним штабом ЗСУ була розроблена і затверджена система застосування Сил оборони України. Хоча з переходом на корпусну систему побудови з'єднань військових формувань держави структура цієї системи потребуватиме певних доповнень.

Поступова зміна вектору міжнародної політики на припинення російської

війни проти України вимагатиме і удосконалення системи застосування Сил безпеки України, особливо в післявоєнний період.

Тому доцільно розробити систему форм застосування Сил безпеки України.

Якщо система застосування Сил оборони України побудована за рівнями військового управління (стратегічним, оперативним, тактичним), то систему застосування сил безпеки доцільно будувати за рівнями державного управління (державному, регіональному, місцевому). Це обумовлюється тим, що до складу сил безпеки входять державні правоохоронні та розвідувальні органи, сили цивільного захисту та органи загальної компетенції, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України і вони структурно побудовані за рівнями державного управління.

На державному рівні пропонуються такі форми застосування, як: воєнні дії (бойові дії) у внутрішньому збройному конфлікті всередині країни, стратегічне розгортання сил безпеки, рух опору, кампанія сил безпеки, стабілізаційна операція оперативно-стратегічного угруповання сил (військ), широкомасштабна антитерористична операція.

На регіональному рівні: оперативне розгортання угруповань сил безпеки, оперативні дії НГУ, рятувальна операція сил безпеки, стабілізаційна операція оперативного угруповання сил, міжвідомчого угруповання сил і засобів, корпусу (оперативно-тактичного угруповання) НГУ, операції угруповань (органів і формувань сил безпеки (спеціальна, кібер, електромагнітна, інформаційна, психологічна), антитерористична операція регіонального рівня).

На місцевому рівні: бій, удар, вплив, рейд, оперативно-профілактичне відпрацювання, службово-бойові, спеціальні, електромагнітні, кібер дії, дії з підтримки та забезпечення, акція, захід, Спеціальні поліцейські та антитерористичні операції за оперативними планами типу: «Хвиля», «Грім», «Набат», «Бумеранг», «Арбалет», «Енергія», «Транспорт» тощо.

Таким чином, запропонована система форм застосування сил безпеки може стати основою розроблення відповідних керівних документів.

Напрямки подальших досліджень будуть спрямовані на розроблення сценаріїв дій сил безпеки України за різних кризових і надзвичайних ситуацій післявоєнного періоду, надзвичайних обставин мирного часу.

УДК 378.147:355.237

Багмут І.В., кандидат філологічних наук, доцент, старший викладач кафедри, Воєнна академія імені Євгенія Березняка (м. Київ)

ІНОЗЕМНА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ: ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ

Реформування ЗСУ спрямоване на всеохопну інтеграцію в євроатлантичні та європейські структури безпеки. Міжнародне співробітництво України за воєнно-політичним напрямом здійснюється відповідно до стандартів Альянсу,

що вимагає відповідного рівня володіння іноземною мовою (СМР) у військових (STANAG 6001). Актуальність вивчення іноземної мови військовослужбовцями полягає, як наголосив бригадний генерал юстиції С. Мельник, у ефективній взаємодії з союзниками та посиленні обороноздатності України. З урахуванням цього та в умовах воєнного стану в Україні створена нормативно-правова база з удосконалення мовної підготовки у ЗСУ, а інформація з відкритих джерел свідчить, що заклади вищої освіти відповідного спрямування надають особливої уваги у навчанні мовній компоненті.

Мета пропонованої доповіді – визначити дієвий інструментарій для формування стійких навичок у читанні. Читання – одна з компетентностей (поряд із аудіюванням, говорінням та письмом), оволодіння якою перевіряють на мовному іспиті. У CEFR тексту відводиться важлива роль під час вивчення іноземної мови, бо він є джерелом інформації та засобом спілкування.

Огляд наукових праць із досліджуваної проблематики (О. Тарнопольський, М. Кабанова, С. Кожушко, І. Полюк, Ю. Гапон, Т. Ворона, D.W. Dlugosz, E.B. Bernhardt та ін.) засвідчив значну увагу науковців до формування компетентності у читанні у процесі опанування мови.

Безперечно, формування іншомовної компетентності у читанні вимагає ефективних тренувальних інструментів. Досвід викладання іноземної мови дозволяє сформулювати такі етапи та практичні вправи для роботи з текстом:

- підготовчий етап. Пошук викладачем тексту визначеної тематики та з граматичними конструкціями певного мовного рівня (за потреби – адаптація). Від вдало підібраного навчального тексту, залежить подальший успіх;

- етап «занурення». Безпосередня робота студентів над запропонованим текстом. Цей етап може передбачати такі тренувальні вправи: тематична вступна бесіда, безпосереднє читання (індивідуальне / колективне, аудиторне / домашнє), тіньове читання (shadowing), вибір заголовка, пошук труднощів / дешифрування / смисловий здогад, пояснення слів через дефініції мовою тексту, запитання до змісту, вибір відповіді за схемою «правда / неправда», встановлення відповідності між суб'єктом і предикатом висловлювання, впорядкування уривків відповідно до хронології подій, тести на розуміння змісту тощо);

- етап контрольованого тренінгу (пошук синонімів / антонімів у тексті до запропонованих слів, заповнення пропусків у конструкціях, створення речень із ключовими словами або комунікативними моделями, трансформації речень);

- етап зворотного зв'язку (підготовка до переказу: створення плану оповіді, виокремлення комунікативного лексичного мінімуму, скорочення висловленого тощо). Переказуватися може як оригінальний текст, так і змінений відповідно до мовленнєвих потреб (переказ від іншої особи, в іншому часі, з протилежним сюжетом, за тематичним зображенням, створеним ШІ, з проєктуванням на власний досвід). Слухачам можна запропонувати знайти інший оригінальний текст подібної тематики.

Отже, у процесі опанування іноземної мови за допомогою читання та роботи з текстом маємо сформувати вміння безперекладного розуміння оригінального тексту із фаху з метою одержання інформації, що надважливо в умовах воєнного часу.

УДК 355.423.2, 355.488

Бацамут В.М., доктор військових наук, професор, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОШУКУ ОЗБРОЄНИХ ЗЛОЧИНЦІВ У НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ НА ДЕОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ

Сили оборони України четвертий рік продовжують протистояти агресії російської федерації. З досвіду війни відомо, що на деокупованих територіях (в тилловій зоні наших військ) залишаються (переховуються) дрібні групи учасників незаконних збройних формувань, колаборанти, диверсійно-розвідувальні групи противника, окремі військовослужбовці противника, кримінальні елементи тощо (далі – озброєні злочинці). Метою їх переховування, в тому числі у населених пунктах, є подальша легалізація та організація підривної діяльності на деокупованих територіях. Не менш гостро це питання стоятиме для України після закінчення воєнних дій – у відбудовний період.

Згідно Закону України «Про Національну гвардію України» на неї, крім іншого, покладені завдання з припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

В доповіді наголошується, що наразі в теорії службово-бойового застосування Національної гвардії України достатньо повно відпрацьовані питання пошуку озброєних злочинців на пересіченій місцевості. Однак, питання пошуку озброєних злочинців в населених пунктах в умовах їх складної структури і різної щільності забудови не знайшли достатнього розроблення.

Виходячи із зазначеного, наразі особливої актуальності набувають питання обґрунтування (вироблення) раціональних варіантів дій формувань (підрозділів) НГУ у ході проведення ними пошукових заходів (так званих «зачисток») у населених пунктах. Особливо гостро це питання стоятиме в майбутньому в умовах щільних міських агломерацій Донецької та Луганської областей.

Проблемна ситуація в наведених умовах у діяльності органів військового управління НГУ обумовлюватиметься такими моментами:

– складністю оперативного визначення достатніх сил для проведення ефективного прочісування певного населеного пункту. Також можливі ситуації, коли потребуватиме вирішення зворотна задача, а саме – вироблення ефективного

варіанту дій, виходячи з наявних (в більшості випадків обмежених) сил. Тут потрібно зазначити, що найчастіше органам управління НГУ доведеться розв'язувати саме зворотну задачу;

- складністю визначення доцільних точок входу у населений пункт, та їх кількості для ефективного його прочісування;

- складністю визначення оптимальних маршрутів руху пошуковим групам, які (маршрути) в сукупності оптимізують дії угруповання НГУ як системи, з урахуванням характеру забудови населеного пункту, особливостей та щільності його структури. В цьому аспекті потрібно визначати маршрути руху таким чином, щоб: по-перше, якомога максимально повно прочісати населений пункт за одну «хвилю» пошуку; по-друге, щоб одні й ті ж ділянки не переглядалися різними групами повторно; по-третє, щоб пошукові групи не заважали одна одній, перетинаючись на окремих ділянках.

В доповіді зазначається, що вирішення зазначеної проблемної ситуації лежить в сфері вирішення оптимізаційної задачі на зваженому неорієнтованому графі і полягає у пошуку в його структурі всіх можливих реберно-простих найдовших шляхів між точками-входу у пошук і точками-виходу з нього.

Наведена задача потребує розроблення відповідного методу її розв'язання, а сам метод може бути одним із наукових результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії за науковою спеціальністю 251 – Державна безпека.

УДК 355.45:006.83(477)(100)

Башкатов Є.Г., кандидат військових наук, доцент, начальник кафедри тактики командно-штабного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Кашмар О.І., викладач кафедри тактики командно-штабного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), підполковник.

ВПРОВАДЖЕННЯ БОЙОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЗА СТАНДАРТАМИ НАТО (OPORD, WARNO, FRAGO) У СИСТЕМУ БОЙОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

В умовах сучасної високодинамічної війни, яку веде Україна проти повномасштабної збройної агресії російської федерації, критичною є ефективність бойового управління на тактичному рівні. Попри значні організаційні зміни та бойовий досвід, що здобули Збройні Сили України, система формалізованих бойових документів залишається фрагментарною, а подекуди – застарілою. Бойові накази часто ґрунтуються на радянській системі управління, орієнтованій на централізоване командування, обмежену ініціативу командирів нижчої ланки та відсутність прозорої структури документів. Це стає

значною перешкодою для взаємодії підрозділів, особливо в умовах швидкоплинного бою, зміни обстановки та необхідності автономних дій малих тактичних груп.

У цьому контексті впровадження бойових документів за стандартами НАТО – зокрема OPORD (Operation Order), WARNO (Warning Order) та FRAGO (Fragmentary Order) – є не просто доцільним, а стратегічно необхідним. Ці документи побудовані на уніфікованій структурі, зрозумілій для всіх рівнів управління, що забезпечує єдину мову бойового планування й ефективну передачу бойового задуму.

OPORD – основний інструмент передачі бойового наказу, побудований за п'ятипараграфною структурою (ситуація, завдання, виконання, забезпечення, управління і зв'язок). Його сила полягає не лише в формі, а у філософії планування, яка передбачає глибоку деталізацію задуму командира та розподіл завдань між усіма елементами бойового порядку. OPORD не лише пояснює, що треба зробити, а й чітко окреслює чому і як, залишаючи простір для адаптації – тобто створює умови для ініціативи командирів на місцях.

WARNO дозволяє негайно почати підготовку до виконання завдання, ще до видання повного бойового наказу. Це критично важливо в умовах, коли кожна хвилина має значення. Такий підхід зменшує тактичну паузу між отриманням завдання та початком дій, готуючи особовий склад до бойових дій без затягування з плануванням.

FRAGO дозволяє вносити зміни в OPORD без видання нового повного наказу, що дає гнучкість при зміні бойової обстановки. Фрагментарні накази надають змогу реагувати в режимі реального часу, передавати нову інформацію про цілі, уточнювати завдання або змінювати порядок дій без втрати керованості.

Ключовою перевагою всієї системи документів НАТО є їхня адаптованість до секційної моделі підрозділів. Сучасний бойовий підрозділ діє не як зведена маса, а як сукупність малих бойових груп (секцій, відділень), кожна з яких виконує специфічну функцію: аналітика, підтримка, розвідка, вогневе ураження.

Формалізованість і універсальність OPORD, WARNO та FRAGO створює основу для автоматизації бойового планування, сумісності зі стандартами цифрових систем управління, а також сприяє стандартизації військової освіти.

У підсумку, бойові документи за стандартами НАТО не є лише «перекладом» старих наказів на нову термінологію. Це – концептуально інший підхід до командування: прозорий, адаптивний, гнучкий і секційно-орієнтований. Їх системне впровадження в Збройних Силах України – це не просто крок до сумісності з партнерами, а внутрішня потреба для перемоги в сучасній війні.

УДК 623.4

Біленко О.І., доктор технічних наук, професор, професор кафедри управління логістикою оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Коломійцев О.В., кандидат технічних наук, науковий співробітник науково-дослідного центру, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Павлов Д.В., кандидат технічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЗАГРОЗ ВІД БПЛА

Безпілотні літаючі апарати (БПЛА) військового призначення набули надзвичайного поширення у ході ведення сучасних бойових дій. В залежності від своїх технічних характеристик вони здатні уражати різні види рухомих і стаціонарних цілей за допомогою боєприпасів та бойових частин (ББЧ) осколково-фугасного, кумулятивного, термобаричного або комбінованого типу. Тому питання нейтралізації загроз від БПЛА на сьогодні є надзвичайно актуальним.

Способи боротьби із БПЛА поділяються на пасивні та активні. До пасивних відносяться стаціонарні споруди у вигляді металевих сіток, навісів чи інших аналогічних конструкцій, які безпосередньо встановлюються на позиціях, транспортних засобах і бойовій техніці. У такому випадку при влучанні ББЧ вірогідність ураження цілі суттєво знижується внаслідок віддаленого підриву ББЧ. Слід відмітити, що влучання ББЧ у захисну споруду не завжди супроводжується спрацюванням, що сприяє живучості цілі та особового складу. Недоліком таких засобів є збільшення зони ураження осколками чи готовими уражаючими елементами у разі вибуху осколково-фугасної бойової частини, центр якого знаходиться на певній висоті від поверхні землі. Крім того, такі засоби не завжди ефективні проти кумулятивних зарядів, які утворюють ударні ядра, що мають спроможність уражати об'єкти на значних відстанях від центру вибуху.

До активних заходів нейтралізації БПЛА є різноманітні засоби радіоелектронної боротьби (РЕБ), зокрема засоби радіоелектронного подавлення (РЕП) та кінетичні засоби ураження цілей. Стаціонарні та мобільні засоби РЕП, антидронові рушниці та інші пристрої і обладнання є достатньо ефективними засобами протидії будь-яким БПЛА. До недоліків засобів РЕП слід віднести обмежену відстань дії (до десятків метрів для засобів боротьби з FPV-дронами та до 1000...1500 м для антидронових рушниць) та можливу невідповідність робочих частотних діапазонів частотам управління БПЛА. Крім того, означені засоби мають досить високу собівартість, що не сприяє насиченню бойових порядків підрозділів.

Найбільш традиційними є кінетичні засоби ураження, зокрема

різноманітна стрілецька зброя (СЗ). До переваг СЗ можна віднести її природну наявність у будь-якому бойовому підрозділі та відповідну економічну привабливість – витрати на засіб боротьби відсутні (додаткові витрати пов'язані лише з витратою боєприпасів). При цьому, ефективність стрільби зі зразків СЗ, яка перебуває на озброєнні сил оборони України по малорозмірним цілям, що переміщуються з великими швидкостями не може вважатися достатньою. Проблема полягає як у непристосованості більшості стрілецьких систем до зенітної стрільби, зокрема через відсутність відповідних прицільних пристосувань, так і у невідповідності особового складу до виконання вогневих завдань з ураження літальних апаратів. Окремою проблемою є відносно низька щільність вогню з неспеціалізованої стрілецької зброї, що висуває до стрільця надто суворі вимоги стосовно точності стрільби. У таких умовах раціональними вбачаються такі шляхи підвищення ефективності ураження БПЛА.

По-перше – дообладнання штатних зразків СЗ спеціальними прицільними пристроями, які дозволять вести прицільний вогонь за великих кутів місця цілі. Також прицільні пристрої повинні мати механізми введення поправок на рух цілі, що виключить необхідність робити надто великі упередження цілі під час прицільовання (зараз вони складають до 15 фігур).

По-друге – для підвищення щільності вогню слід розглянути можливість використання боєприпасів з множинними уражаючими елементами, наприклад споряджені картеччю, дробом, флешетами тощо. Такі боєприпаси можна використовувати у комплексі з нарізною зброєю великого калібру, або з гладкоствольною зброєю. Найбільш доцільним представляється застосування такої зброї на невеликих відстанях проти найбільш маневрених цілей, наприклад проти FPV-дронів.

По-третє – слід оцінити можливості використання для ураження БПЛА інших БПЛА, що обладнані пристроями відстрілу уражаючих елементів (від стрілецької зброї до зброї специфічних конструкцій) або бойовою частиною осколкової дії, яка активізуватиметься внаслідок контакту з ціллю або на необхідній відстані до цілі. Другий варіант є, по суті, спеціалізованим протиповітряним БПЛА-камікадзе та може застосовуватись проти відносно повільних розвідувальних БПЛА, або ударних БПЛА різних типів (зокрема таких, що використовують боєприпаси вільного падіння).

По-четверте – для усіх запропонованих варіантів необхідно налагодити специфічну вогневу (операторську) підготовку особового складу.

Окремим завданням є визначення характеристик боєприпасів з множинними уражаючими елементами, зокрема їх кількості, форми, механічних властивостей, комбінацій різних за параметрами елементів в одному боєприпасі тощо.

Також доцільно розглянути характеристики бойової частини протиповітряного БПЛА-камікадзе: параметри заряду (тип вибухової речовини, її маса, форма) та параметри уражаючих елементів (готові, чи утворюються під час вибуху, кількість, форма, маса тощо).

На думку авторів розв'язання намічених завдань дозволить суттєво покращити ефективність боротьби з БПЛА противника за рахунок значного підвищення результативності на основі використання достатньо економічних рішень – елементів існуючої зброї та безпілотних літальних апаратів.

УДК 159.96+355.1:343.4

Брюхно О.Г., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), лейтенант

НЕВИЗНАЧЕНА ВТРАТА ЯК ФОРМА ТРИВАЛОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Сучасні виклики, зумовлені війною, висвітлюють гостру потребу в комплексній системі психологічної підтримки родин військовослужбовців, рідні яких зникли безвісти або потрапили в полон. «Невизначена втрата» торкнулася багатьох родин, а саме зникнення близької людини без підтвердження ні її смерті, ні її життя. Такий досвід формує особливий тип психологічної травми, що поєднує в собі риси тривалого горя, хронічного стресу та травматичної невизначеності. Ці родини залишаються без чіткої інформації про долю рідних, психологічна реакція родини не вписується у класичну модель переживання втрати, адже відсутність визначеного фіналу події – смерті або повернення, провокує стан хронічного стресу, емоційного виснаження та тривалої напруги. Ця проблема вимагає розробки науково обґрунтованої системи психологічного супроводу таких сімей, заснованої на достовірних психодіагностичних даних та чутливості до специфіки втрати. Наукові підходи до надання психологічної допомоги таким категоріям родин залишаються недостатньо вивченими та розробленими. Особливо гостро відчувається брак валідних психодіагностичних даних, які б дозволили точно оцінити психоемоційний стан таких родин.

При опитуванні зазначених родин військовослужбовців, було виявлено низку характерних психоемоційних станів. Найбільш поширеними серед них є: тривожне очікування, високий рівень психоемоційного виснаження, а також вже прояви *«хронічної невизначеної втрати»* – стану, що не має завершення у вигляді втрати та не дає змоги повернутися до нормального функціонування. Чинник, який значно погіршує психічний стан членів родин – це відсутність достовірної офіційної інформації про долю близьких. Така невизначеність спричиняє тривалу фрустрацію, формує почуття провини, а також нав'язливу потребу активно діяти, іноді попри очевидну неможливість змінити ситуацію. Крім того, було виявлено гостру потребу у психологічному та юридичному супроводі родин. Більшість опитаних респондентів висловили запит на тривалу підтримку з боку фахового психолога, здатного бути поруч з родиною

протягом усього періоду очікування або опрацювання втрати.

Стан, у якому опиняються родини військовослужбовців, потребує глибокого наукового вивчення та системного підходу до організації психологічної допомоги. Наявні форми допомоги не відповідають глибині та тривалості переживань, зумовлених хронічним стресом, фрустрацією та соціальною ізоляцією, що супроводжуються відсутністю чіткої інформації про долю близьких. У цьому контексті постає нагальна потреба у розробці науково обґрунтованого міждисциплінарного підходу, який поєднує психологічну, юридичну та соціальну підтримку, забезпечує довготривалий індивідуальний супровід, адаптовану до специфіки травми психодіагностику, враховуючі динаміку хвилеподібного перебігу психоемоційних реакцій. Такий підхід має базуватись на достовірних емпіричних даних, чутливості до унікальності досвіду родин, та бути спрямованим на зниження рівня хронічного стресу, стабілізацію внутрішнього стану та збереження соціального функціонування родин у стані невизначеності.

УДК 658

Бурчак Я.О., аспірант кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка» (м. Житомир)

ДЕРЖАВНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІДНОВЛЕННЯ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Воєнна агресія проти України зумовила масштабне руйнування об'єктів критичної інфраструктури, що вимагає негайних заходів для їх відновлення з боку держави. У таких умовах особливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності як ключового чинника забезпечення економічної стійкості, функціонування базових систем життєзабезпечення та підтримки обороноздатності країни.

В умовах війни ресурси державного бюджету є обмеженими, тому виникає нагальна потреба у залученні як внутрішніх, так і міжнародних інвесторів до фінансування проєктів з відновлення. Для цього держава повинна сформувати комплексну систему стимулювання інвестицій, яка охоплює податкові, фінансові, правові та організаційні інструменти.

Одним із пріоритетних механізмів стимулювання інвестиційної активності в умовах відновлення є запровадження податкових преференцій для інвесторів. Зокрема, доцільним вбачається зниження ставки податку на прибуток, а також звільнення від сплати податку на додану вартість при імпорті обладнання, що використовується у процесі реконструкції об'єктів інфраструктури. Крім того, важливим елементом державної політики є створення механізмів страхування інвестицій від воєнних ризиків, а також передбачення можливостей компенсації зазнаних збитків чи втрат у випадку

надзвичайних обставин. З метою формування сприятливого інвестиційного клімату держава повинна гарантувати стабільність правового режиму інвестування та дотримання зобов'язань перед інвесторами.

Важливою складовою політики стимулювання є надання фінансової підтримки через пільгові кредити, державні субсидії, гранти та інші форми співфінансування. Це дозволяє зменшити фінансове навантаження на інвесторів і підвищити економічну доцільність реалізації проєктів. Також держава має спростити дозвільні процедури, запровадити принцип «єдиного вікна» та прискорити процеси погодження, що сприятиме оперативності відбудови.

Особливу роль у цьому процесі відіграє співпраця з міжнародними партнерами, такими як, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, програмами допомоги ЄС та США. Їх участь не лише надає необхідні фінансові ресурси, а й підвищує рівень довіри з боку інших потенційних інвесторів.

Водночас держава має вирішити низку викликів, серед яких, відсутність системного підходу до оцінки масштабів руйнувань, непрозорість деяких процесів розподілу ресурсів, складність доступу до актуальної інформації про інвестиційні можливості. Важливо створити єдиний цифровий портал, де буде акумульована інформація про пошкодження, потреби регіонів, наявні проєкти та умови для інвесторів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективне стимулювання інвестицій у відновлення критичної інфраструктури є одним із визначальних чинників успішного функціонування держави в умовах війни та формування засад для її стійкого розвитку в післявоєнний період. Формування сприятливого інституційного середовища, активне державне партнерство та надання гарантій інвесторам мають стати основою цієї політики.

УДК 355.233.1:005.52:004.942

Бутузов В.Ю., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), майор

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРЕДУМОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАТАЛЬЙОННОЇ ТАКТИЧНОЇ ГРУПИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС УЧАСТІ У СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЯХ

В ході стримування та відсічі російської збройної агресії проти України, а також у постконфліктний період, особливого значення для забезпечення національної безпеки держави набуває ефективне ведення стабілізаційних дій та стабілізаційних операцій. Ці дії зазвичай реалізуються за умов особливих правових режимів у кризових районах з високим рівнем загроз, зокрема на звільнених територіях, у контрольованих прикордонних районах і в регіонах зі складною оперативною обстановкою.

Наразі, одним із ключових суб'єктів здійснення стабілізаційних дій є Національна гвардія України (далі – НГУ). При цьому, з огляду на істотні зміни характеру загроз, сучасну динаміку розвитку обстановки, а також необхідність виконання широкого спектра завдань у призначених районах (секторах) відповідальності, формування гвардії переважно діють складом батальйонних тактичних груп (далі – БТГр), які здатні гнучко реагувати на виклики та успішно досягати мети стабілізаційних дій.

Водночас накопичений досвід і отримані висновки за результатами участі підрозділів НГУ у стабілізаційних діях підтвердили, що у складних та динамічних умовах обстановки, за обмежених ресурсів, а також необхідності управління (взаємодії) іншими складовими сил безпеки і оборони під час спільного виконання службово-бойових завдань, ефективне функціонування БТГр потребує науково обґрунтованих методичних підходів до планування та ведення стабілізаційних дій за її участі.

Одним з таких підходів є моделювання процесів функціонування БТГр як складної військової організаційної системи. Створення та обґрунтування моделі функціонування БТГр НГУ під час участі у стабілізаційних діях дозволить структурувати її ключові етапи, визначити логічні взаємозв'язки між ними та дослідити властивості й особливості цього тимчасового формування гвардії в умовах обмеження ресурсів з урахуванням реальних та потенційних викликів і загроз у ході його застосування. Формалізоване представлення вказаної вище моделі у вигляді графічної схеми, в тому числі шляхом математичного вираження певних процесів цієї системи, забезпечить посадовим особам органів управління НГУ теоретичну і практичну основу для єдиного розуміння та уніфікації механізмів організації виконання завдань складом БТГр, визначення її раціональної структури, порядку застосування та управління зазначеною військовою одиницею у ході ведення стабілізаційних дій в кризовому районі.

Зважаючи на викладене, наукове розроблення та аргументація моделі функціонування БТГр НГУ під час участі у стабілізаційних діях є досить актуальною та необхідною передумовою удосконалення процесу управління структурними одиницями гвардії в умовах сучасних воєнних та інших безпекових викликів.

Проведений аналіз наукових праць за тематикою дослідження свідчить про те, що наявні підходи до моделювання відповідних процесів здебільшого орієнтовані на вирішення окремих прикладних завдань і не забезпечують цілісного та системного уявлення про функціонування військової організаційної системи під час участі у стабілізаційних діях. Наведені обставини обумовлюють необхідність вирішення важливого для теорії та практики застосування формувань НГУ наукового завдання – моделювання процесів функціонування БТГр у ході здійснення вказаної вище діяльності.

УДК 159.9:355

Васищев В.С., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Керницький О.М., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

ПРОБЛЕМА ПРОФІЛАКТИКИ БОЙОВОЇ ВТОМИ ТА ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ: ШЛЯХИ ТА МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ

Службова, службово-бойова та бойова діяльність військовослужбовців Національної гвардії України (далі – НГУ) здійснюється в складних та екстремальних умовах і вимагає від них високого рівня професійних знань та умінь, практичної готовності до дій, психічної стійкості тощо. Від рівня професіоналізму і компетентності військовослужбовців НГУ безпосередньо залежить стан законності в державі, громадський порядок, захищеність громадян, успіх у веденні бойових дій проти агресора – армії рф.

Профілактика бойової втоми та психічних розладів у підлеглих під час бойових дій є важливою функцією командного складу підрозділів та частин НГУ. Дослідження показують, що у підготовлених і згуртованих підрозділах з ефективним командуванням і турботою про підлеглих лише один із десяти страждає від бойового стресу навіть в умовах важких боїв. Це значно менше, ніж зазвичай, в середньому – 25% у боях помірної інтенсивності.

Командири можуть розділяти з підлеглими тягар війни, своєчасно вирішувати внутрішні конфлікти, збудувати згуртований підрозділ і тим самим зменшити вплив стрес-факторів на особовий склад частини. Отже, вплив бойового стресу можливо зменшити такими організаційними та психолого-педагогічними заходами: 1. реалістичним тренуванням, яке збільшує впевненість підлеглих у собі; 2. турбуючись один про одного; 3. створюючи умови для відпочинку підлеглих та відновлення до бойових дій тощо.

Роль командира у профілактиці бойової втоми полягає у тому, що він повинен: надихати, а не залякувати чи погрожувати; ініціювати і підтримувати програми по управлінню стресом для підлеглих; інформувати, щоб підлеглі розуміли і адекватно реагували на ознаки бойового стресу; навчити підлеглих принаймні двом технікам релаксації для контролю над стресом (повільну для глибокої релаксації і швидку для використання під час виконання завдання). Важливо контролювати стрес, допомагаючи один одному (вміти розпізнавати ознаки стресу один в одного).

Командиру для виконання таких завдань також треба мати план забезпечення належної допомоги постраждалим від бойового стресу і враховувати його під час виконання основних задач. Військовослужбовцям НГУ потрібно пройти практичне навчання на тему бойового стресу та його попередження. Навчання повинні пройти всі: офіцери, медики, капелани і т.д.

До того ж можна сформулювати наступні рекомендації та поради:

- у кожного підлеглого повинен бути побратим (співслужбовець), з яким він може ділитися своїми почуттями і проговорити свій досвід, що важливо;
- офіцери підрозділів повинні заохочувати один одного до проговорення, особливо тих питань чи почуттів, які вони не можуть обговорювати із підлеглими;
- офіцери сусідніх підрозділів можуть спілкуватися і забезпечувати «вентиляцію» один для одного;
- варто проводити загальні зустрічі («випускання пару») після повернення з складних завдань чи бойових дій;
- військовий капелан повинен бути тим, з ким кожен може поговорити на важливі для нього теми і про будь-що;
- військовим психологам варто активно працювати індивідуально тощо.

УДК 327

Войтенков Р.М., здобувач наукового ступеня доктора філософії, старший викладач, Воєнна академія імені Євгенія Березняка (м. Київ)

МІЖНАРОДНІ КОАЛІЦІЇ НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

З початком широкомасштабної агресії російської федерації проти України у 2022 році міжнародна підтримка набула системного та структурованого характеру, зокрема у формі спеціалізованих політико-дипломатичних коаліцій. Ці коаліції стали одним із ключових інструментів забезпечення національної безпеки України у військовій, політичній, економічній та гуманітарній площинах. В умовах воєнного стану саме політико-дипломатичні механізми дозволяють не лише мобілізувати ресурси партнерів, а й формувати стійку легітимність українського спротиву на міжнародній арені.

До провідних міжнародних об'єднань, які відіграють роль коаліцій підтримки України, належать Група семи (G7), Контактна група з питань оборони України («Рамштайн») та Саміти миру. G7 виступає ядром трансатлантичної політичної солідарності, визначаючи стратегічний напрям санкційної політики, фінансової підтримки та дипломатичного тиску на рф. У свою чергу, формат «Рамштайн» забезпечує координацію військово-технічної допомоги між десятками країн, виступаючи платформою оперативної багатосторонньої взаємодії, а Саміти миру спрямовані на формування глобального дипломатичного фронту, що консолідує держави навколо ключових принципів Статуту ООН та міжнародного гуманітарного права.

Політико-дипломатична ефективність коаліційної взаємодії полягає у забезпеченні кількох важливих функцій. Насамперед, вона надає легітимності українському опору на міжнародній арені, сприяючи визнанню його як боротьби за свободу, а не внутрішнього конфлікту. Крім того, коаліції

виступають інструментом мобілізації ресурсів у межах міжнародних зобов'язань та інституцій, включаючи НАТО, ЄС, ООН. Важливою є й їхня роль у формуванні стратегічного консенсусу серед країн-партнерів щодо необхідності поразки агресора як передумови глобальної стабільності. Також ці коаліції забезпечують узгодженість санкційної політики, уникаючи її фрагментації та посилюючи ефект економічного тиску на РФ.

Міжнародні групи підтримки функціонують на засадах добровільної участі, політичної консолідації та гнучкої координації, що дозволяє швидко адаптувати їх діяльність до змін у безпековому середовищі. Принцип спільної відповідальності за збереження міжнародного правопорядку стає основою їхньої легітимності. Ці коаліції не лише сприяють зміцненню обороноздатності України, але й відіграють роль каталізаторів трансформації євроатлантичної безпекової архітектури, в якій Україна дедалі більше розглядається як суб'єкт безпеки, а не лише об'єкт допомоги.

У цьому контексті важливо підкреслити, що Україна не є пасивним реципієнтом зовнішньої підтримки. Навпаки, вона активно виступає ініціатором формування нових політико-дипломатичних форматів. Яскравими прикладами є «Кримська платформа», яка інституціоналізувала питання деокупації Криму, та «Формула миру» – українська ініціатива, що формує морально-політичний порядок денний для глобального врегулювання конфлікту. Така суб'єктність України сприяє консолідації міжнародної спільноти навколо спільних цінностей – поваги до суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності кордонів.

Отже, в умовах воєнного стану політико-дипломатичний компонент національної безпеки набуває вирішального значення. Міжнародні коаліції підтримки забезпечують не лише допомогу, а й політичний вплив, інтегруючи зовнішню підтримку в стратегію спротиву та післявоєнного відновлення України.

УДК 355.58:355.45(4-672НАТО)(477)

Годлевський С.О., кандидат військових наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ КУРСУ «ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ СПІЛЬНИХ НАВЧАНЬ»

У світлі триваючої російської агресії та євроатлантичний курс України, одним із ключових напрямів розвитку сил оборони є удосконалення взаємосумісності з партнерами членами НАТО. Одним із ефективних засобів досягнення цієї мети є навчання військових та правоохоронних структур за

стандартами НАТО. Пропонований курс «Життєвий цикл спільних навчань» (далі – Курс), тобто, планування та проведення спільних військових навчань за стандартами НАТО, є відповіддю на нагальні потреби підготовки офіцерів, здатних організовувати та координувати міжнародні навчання у відповідності до сучасних потреб. Потреба в якісному плануванні спільних навчань зростає через сучасні загрози, що спонукають збільшення міжнародної безпекової взаємодії та курсу України на інтеграцію до НАТО.

Метою доповіді є аналіз досвіду проведення Курсу, а також можливість впровадження його положень у практичну діяльність військ з урахуванням українських реалій. Для цього доцільно розглянути зміст Курсу, методів його проведення, акцентів.

Цілями курсу були: ознайомити слухачів зі стандартизованими процесами планування, підготовки, проведення та оцінювання спільних військових навчань за стандартами НАТО, обмін кращими практиками та досвідом. Слухачами курсу були досвідчені офіцери, що опікуються питаннями військової освіти. Курс побудовано на засадах поєднання теоретичного знання та практичного досвіду. Навчальні цілі охоплюють життєвий цикл навчань НАТО – від початкового задуму до фінального оцінювання. Слухачі опановують ключові етапи планування, зокрема розробку концепції навчань, формування сценаріїв, логістичне забезпечення, бюджетування, а також процеси оцінювання і зворотного зв'язку. Особлива увага приділяється ролі ключових осіб, взаємодії у багатонаціональному середовищі, управлінню ресурсами та ризиками. Курс базується на практичних кейсах, зокрема досвіді стратегічних навчань НАТО «Aurora-2023», що дозволяє глибше зрозуміти виклики та особливості проведення складних операцій.

Методи навчання – лекції, дискусії, практичні завдання, заслуховування індивідуальних планів забезпечують інтерактивність і розвиток критичного мислення. Слухачі вчаться презентувати результати у форматі, який відповідає вимогам НАТО: графіки, схеми, карти, розклад дій тощо. Значну увагу приділено фазі аналізу, роботі спостерігачів, координації з застосуванням сил противника, синхронізації дій, графіку роботи посадових осіб, сертифікації та підбиттю підсумків.

Слід відмітити ефективність навчального формату Курсу, а саме застосовану дидактичну модель 50/30/10/10: лекції (теорія планування навчань) – дискусії (порівняння з українськими реаліями) – практика (розробка фрагментів планів) – захист робіт. Як результат, більшість слухачів продемонстрували гарне засвоєння принципів розробки сценаріїв та оцінки ризиків. Немалу роль у цьому зіграла й висока методична майстерність викладача і його обширний досвід у цій сфері. При цьому, слід відмітити що курс проводився у стислому форматі, і був значно скорочений, особливо його практична складова.

Складними питаннями для усвідомлення слухачами були: значна деталізація і структурованість процесу планування на різних етапах; процес масштабування навчань від найменшого підрозділу до стратегічного рівня, що

потребує значної роботи щодо узгоджень, синхронізації, уточнення навчальних цілей на різних рівнях тощо. Позитивною стороною підходів НАТО до планування навчань є їх схожість до процесу прийняття військових рішень (MDMP), що полегшує сприйняття інформації і сприяє уніфікації знань та вмінь з планування.

Отже, Курс є важливим кроком до підвищення професійного рівня українських офіцерів у сфері планування військових навчань. Його впровадження сприяє адаптації до стандартів НАТО, розвитку національної школи планування навчань, підвищенню оперативної сумісності та ефективності взаємодії у складі багатонаціональних сил. Подальше вдосконалення програми – через розширення практичного компонента, підготовку інструкторів за методикою НАТО та залучення менторів з Альянсу – дозволить максимально адаптувати курс до сучасних вимог та забезпечити якісну підготовку фахівців для реагування на майбутні виклики. Стандартизація навчань за принципами «Життєвий цикл спільних навчань» – це не технічне питання, а один з компонентів забезпечення національної безпеки, тому що це сприяє підвищенню спроможностей частин і підрозділів та дозволяє збільшувати ефективність навчання і знання справ в підлеглих підрозділах з проходженням кожного нового циклу навчання. Подібні курси формують нову генерацію українських планувальників, здатних до лідерства у багатонаціональних операціях Альянсу, тому доцільно вже зараз створювати «пул» викладачів (інструкторів), які пройдуть цей Курс і забезпечать його масштабування у військах і навчальних закладах.

УДК 355.4

Датчук Д.А., ад'юнкт, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), підполковник

Бондаренко О.Г., доктор наук з державного управління, доцент, начальник кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

РАНЖИРУВАННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВІДУВАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В умовах воєнного стану та широкомасштабного вторгнення збройних сил РФ актуалізується потреба в переосмисленні підходів до розвідувального забезпечення (далі – РЗ) формувань Національної гвардії (далі – НГ) України. У межах проведеного дослідження було визначено 30 факторів, що класифіковані за трьома рівнями: макрофактори, мезофактори та мікрофактори. Ранжування їх значущості здійснювалося методами експертного оцінювання та з використанням програмного забезпечення Excel та розрахунком коефіцієнта

конкордації Кендалла. Використовуючи метод зваженої суми оцінок експертів визначено рівень впливу цих факторів на РЗ формувань НГ України

За допомогою експертів визначено 20 найбільш впливових факторів та в подальшому використовуючи метод апіорного ранжирування з використанням програмного забезпечення Excel визначено їх місце серед інших. Серед визначених факторів найвищі позиції посіли: технологічний розвиток і доступність технологій, наявність резерву та час на підготовку до ведення розвідки. Найменше значення мають: організаційно-штатна структура, нормативно-правова база та вимоги споживачів розвідувальної інформації. Отримані результати дозволяють обґрунтовано оптимізувати розвідувальне забезпечення відповідно до пріоритетності факторів впливу.

Під час дослідження, враховуючи специфіку НГ України, запропоновано наступні визначення:

розвідувального забезпечення формувань НГ України – це процес добування, оброблення та доведення розвідувальної інформації до споживачів, який здійснюється спеціально уповноваженими органами і підрозділами НГ України, та надходження такої інформації від інших органів розвідувальної спільноти України для підготовки і проведення самостійних і спільних операцій (ведення бойових дій) в особливий період та спеціальних операцій мирного часу;

штучний інтелект (далі – ШІ) у розвідувальному забезпеченні формувань НГ України – це комплекс інтелектуальних цифрових технологій, здатних автоматично обробляти великі масиви інформації, виявляти загрози, прогнозувати розвиток оперативної обстановки та приймати рішення з мінімальним впливом людського чинника. Такі системи працюють безперервно, здатні до самоосвіти та удосконалення під час виконання завдань, що забезпечує високу адаптивність до змін у бойовому середовищі. В умовах гібридної війни впровадження ШІ у розвідувальні підрозділи НГУ значно підвищує ефективність добування, оброблення та використання РІ.

Впровадження отриманих результатів сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень на рівні оперативного планування і дозволить сформувати адаптивну модель системи розвідувального забезпечення Національної гвардії України з урахуванням новітніх викликів.

УДК 355

Дерій О.М., викладач кафедри забезпечення державної безпеки командно-штабного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), майор

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО У ДІЯЛЬНОСТІ ФОРМУВАННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Перспективною перевагою впровадження стандартизації та впровадження

у сфері формувань різних збройних формувань України є стратегічно важливим у час, коли російська федерація розпочала повномасштабне вторгнення. Вони дозволяють відійти від радянської системи управління військами на всіх рівнях, які так добре знайомі противнику. Важливим аспектом, є те, що це дозволяє брати участь у спільних навчаннях, миротворчих місіях, спеціальних операціях під одною егідою країн-членів Альянсу. Це так само дозволяє не тільки Збройним силам України, а й Україні в цілому, підготуватись до подальшого членства у Альянсі.

Перехід на стандарти НАТО створює умови для подальшого технічного переозброєння, реформу управління військовими формуваннями та військами в цілому, забезпечення логістики, систем удосконалення захищеного зв'язку, медичного забезпечення, тощо. Це підвищує загальну боєздатність і ефективність українських збройних формувань. Виконання стандартів НАТО передбачає запровадження прозорих процедур закупівель, звітності, аудиту, що є важливим елементом для підвищення довіри до сектору безпеки і оборони. НАТО надає Україні можливість навчати особовий склад за сучасними методиками не тільки на території нашої держави, а і з іноземними інструкторами за її межами на території баз країн-партнерів, які базуються на принципах лідерства, дотримання прав людини, гендерної рівності та цивільного контролю над збройними силами.

Україна поступово переходить на озброєння та військову техніку зразків, сумісних з НАТО, зокрема в артилерії калібру 155 мм, ППО, зв'язку, логістиці. Це підвищує мобільність та боєздатність наших підрозділів, які виконують завдання в зоні бойових дій. Важливу роль відіграють розвіддані, які надають нам країни-партнери Альянсу, зокрема це фото, відео з розміщенням особового складу, техніки противника, уражених цілей, інформація щодо запуску стратегічних ракет та бомбардувальної авіації противника. Завдяки співпраці з Альянсом запроваджуються нові програми навчання, принципи лідерства, військової етики, підвищується якість підготовки сержантів і офіцерів. Навчальні програми НАТО побудовані на основі західних принципів: ініціативність, командир як лідер, дотримання гуманітарного права.

Одним з механізмів НАТО є надання великого значення прозорості, контролю за бюджетом, доброчесності у використанні ресурсів. Україна бере участь у програмі Building Integrity, спрямованій на запобігання корупції в секторі безпеки.

Стандарти НАТО – це не лише про зброю та техніку, це про філософію безпеки держави та партнерів. Їх впровадження означає, підвищення довіри партнерів, зміцнення євроатлантичного курсу України та ключем до її безпеки, ефективності та майбутньої інтеграції в Альянс. Впровадження електронних процедур закупівель у Міноборони.

Впровадження стандартів НАТО – не лише технічна адаптація, а й комплексна реформа усього сектору оборони й безпеки, яка дозволить відійти від застарілої системи управління військами. Цей процес уже триває та набув незворотного характеру. Він відкриває для України шлях до повноцінної

інтеграції в євроатлантичний простір безпеки, гарантує підвищення ефективності армії, зміцнює міжнародну підтримку в умовах збройної агресії з боку Росії.

УДК 355.4

Жабінський В.М., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КОМАНДИРА ТА ШТАБУ БРИГАДИ ОПЕРАТИВНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ОРГАНІЗАЦІЇ МАРШУ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

З отриманням завдання на марш командир бригади оперативного призначення Національної гвардії України (аналізує) усвідомлює завдання, визначає заходи, які необхідно провести негайно для найскорішої підготовки до маршу, здійснює розрахунок часу, дає вказівки командирам підлеглих і приданих підрозділів щодо підготовки до маршу, оцінює обстановку, формулює замисел, приймає рішення, віддає бойовий наказ, організує взаємодію, управління, віддає вказівки щодо організації всебічного забезпечення маршу, здійснює контроль і допомогу під час підготовки до маршу.

Під час оцінювання обстановки командир бригади додатково вивчає: ймовірний вплив противника на підрозділи в ході маршу, рубежі досяжності його засобів розвідки і ураження, можливі райони дій повітряних десантів і диверсійно-розвідувальних сил противника та незаконних збройних формувань; стан штатних і доданих підрозділів та їх можливості щодо здійснення маршу; маршрут руху, його протяжність і прохідність, наявність бар'єрних рубежів (ділянок) та їх характер; місцевість у районах привалів, денного (нічного) відпочинку і зосередження; політичну, соціально-економічну, криміногенну обстановку в районі здійснення маршу та ставлення місцевого населення до військ. Для вивчення маршруту руху командир бригади повинен використовувати усі можливі джерела інформації. В замислі на марш командир бригади визначає: побудову похідного порядку та розподіл сил і засобів у колоні; швидкість руху і дистанції між машинами на ділянках маршруту; склад, завдання і віддалення похідної охорони; вихідний рубіж (пункт), рубежі (пункти) регулювання, місця і час привалів, денного (нічного) відпочинку; порядок дій під час нападу противника та у разі потрапляння в засідку, відбиття ударів з повітря; час початку і закінчення маршу. Крім того, під час підготовки до маршу в передбаченні зустрічі з противником і вступу в бій командир бригади визначає рубежі та час можливої зустрічі з противником, замисел зустрічного бою і бойові завдання підрозділам. Командир бригади

визначає порядок застосування озброєння підрозділів, розгортання і відкриття вогню штатної (доданої) артилерії з маршу, виклику і наведення авіації і вертольотів, доводить сигнали цілевказання, розпізнавання і позначення місцеположення. Артилерія повинна розгортатись до вступу в бій основних сил.

Під час підготовки, до маршу штаб бригади оперативного призначення Національної гвардії України розробляє такі документи: розрахунок часу на підготовку формування НГУ до маршу; попереднє бойове розпорядження; бойовий наказ; вказівки (розпорядження) щодо всебічного забезпечення; робочу карту з рішенням на марш; заявку на матеріальне забезпечення підрозділів; донесення про бойовий і чисельний склад; донесення щодо тилового забезпечення; донесення про дози радіоактивного опромінення.

УДК 342.5

Каракуркчі Г.В., доктор технічних наук, старший дослідник, Начальник наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони, Національний університет оборони України (м. Київ), полковник

Куриліна О.В., кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони, Національний університет оборони України (м. Київ), працівник Збройних Сил України

Долгий О.О., доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони, Національний університет оборони України (м. Київ), підполковник

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ФРАГМЕНТАРНІСТЬ У СФЕРІ ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Доброчесність та нетерпимість до корупції є основою діяльності структур сектору безпеки і оборони України (СБіО) та підґрунтям формування їх професійної культури відповідно принципів і стандартів НАТО. В той же час, розбудова прозорих та підзвітних державних інституцій, безпекових та оборонних структур є обов'язковою умовою європейської та євроатлантичної інтеграції України, запорукою підтримки нашої держави з боку міжнародних партнерів у боротьбі з російським агресором.

Маючи значний прогрес та повне правове визначення за напрямом запобігання корупції, термінологічний апарат у сфері виховання доброчесності для СБіО має значну кількість прогалин і суперечностей, тому потребує унормування та уніфікації. Вельми важливим це є в умовах трансформації системи військової освіти з інтеграцією міжнародних стандартів та кращих

освітніх практик, в т.ч. за напрямом антикорупції.

Встановлено, що в СБіО відсутній єдиний підхід до визначення терміну «добročесність», що призводить до його вільного трактування та змістовного наповнення. За даними науковців доброчесність як правова категорія є відносно новою для сучасної правової науки. У Конституції України вона зазначається лише в контексті правосуддя та професійної етики суддів (2016 рік). Закон України «Про Державну службу» (2016 рік) визначає доброчесність як принцип державної служби. «Стратегія залучення, розвитку та утримання людського капіталу в силах оборони України на період до 2027 року» (2024 рік) вже надає безпосереднє визначення терміну «добročесність» як «спрямованість дій особи, уповноваженої на виконання функцій держави, на захист публічних інтересів та відмова від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих їй повноважень держави». Відомчі нормативні документи, зокрема Міноборони, СБУ, МВС, торкаються питань доброчесності через призму етичних кодексів або правил етичної поведінки персоналу згідно вимог Закону України «Про запобігання корупції».

Підходом до вирішення окресленої проблеми має стати розробка Політики з виховання доброчесності за зразком відповідної Політики НАТО «Building Integrity», що унормує єдиний підхід до правового визначення даної категорії. Окремі заходи за даним напрямом вже виконуються у розрізі досягнення цілей взаємосумісності НАТО (ІО 0204). Також доцільним є інтегрування доброчесності в існуючі політики та стратегії складових СБіО на довгострокову перспективу. Набуття спроможностей складових СБіО щодо виховання доброчесності через підвищення ефективності управління оборонними ресурсами, утвердження прозорості й підзвітності, сприяння ефективному урядуванню може бути досягнуто впровадженням Уніфікованої програми дисципліни виховання доброчесності.

УДК 355.5

Клішин В.М., кандидат військових наук, доцент, начальник оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Махобей А.В., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОГО РІШЕННЯ ОРГАНОМ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасна війна російської федерації проти України вимагає від органу військового управління своєчасного прийняття рішення, в умовах обмеженого часу. Вирішення цього питання може бути досягнуто за умови використання

сучасних інформаційно-аналітичних технологій.

Необхідність впровадження сучасних інформаційних технологій підтримки прийняття рішень (штучного інтелекту, автоматизованих систем управління військами) обумовлено сучасними вимогами щодо забезпечення оперативності, надійності, достовірності та своєчасності обробки даних для вироблення управлінських рішень.

Основу таких інструментів можуть скласти взаємопов'язані системи підтримки прийняття рішень, що реалізують функціонал моніторингу, оцінки військово-політичної ситуації та підготовки пропозицій керівництву у сформованій ситуації, а також завдання контролю стану та організації застосування військ (сил). Залежно від свого функціонального призначення система підтримки прийняття рішень може бути частиною автоматизованої системи для реалізації певних її функцій, також може становити основу автоматизованої системи, коли вся інформація, що надходить в автоматизовану систему із зовнішніх джерел, через бази даних, враховується і узагальнюється в інтересах інформаційно-аналітичного забезпечення посадових осіб, які приймають рішення, а також для проведення розрахунків і моделювання ситуації з метою обґрунтованого прийняття рішення.

Основу системи підтримки прийняття рішень можуть складати комплекси програмних продуктів спеціального програмного забезпечення, комплекси загальносистемного спеціального програмного забезпечення, геоінформаційні системи або геоінформаційні платформи, інтегровані з графічними редакторами, бази даних, а також комплекси засобів автоматизації, багатфункціональні пристрої, або програмно-технічні комплекси з можливістю інтеграції програмних і технічних засобів обробки інформації та її обміну між користувачами і центрами управління.

Основними завданнями функціонування системи підтримки прийняття рішень з оцінки обстановки є:

- моніторинг змін у зоні відповідальності та окремих (заданих) районах;
- виявлення та прогнозування загроз;
- прогнозування розвитку загроз;
- формування та моделювання сценаріїв розвитку дій;
- експертна оцінка та підготовка пропозицій керівництву.

Кожен з елементів має масу критеріїв і показників, які складно зіставити і визначити їх вплив на розвиток ситуації. Враховуючи практичну значимість кожного елемента оцінки обстановки, потрібен значний час на їх аналіз і підготовку висновків. При цьому взаємний вплив кожного елемента оцінки практично враховується тільки в загальних рисах. Задля вироблення рішень із ситуації необхідна інформація, яка повинна задовольняти вимогам оперативності, повноти, достовірності, актуальності. Крім того, необхідно виключити зайвий вплив суб'єктивних факторів на процеси підготовки висновків, пропозицій і прийняття рішень із ситуації. Із застосуванням

програмних засобів і заданих алгоритмів відбувається декомпозиція кожного з показників оцінки обстановки. При цьому важливо мати підготовлені класифікатори за показниками оцінки і структуровані бази даних для роботи з інформацією. Для моніторингу та аналізу ситуації, вироблення управлінських рішень в системі підтримки прийняття рішень можуть використовуватися різні методи:

- інформаційний пошук;
- інтелектуальний аналіз даних;
- пошук в базах даних;
- ситуаційний аналіз;
- імітаційне моделювання;
- когнітивне моделювання;
- нейронні мережі;
- експертна оцінка та ін.

Вирішувані завдання:

- збір, відображення, узагальнення і аналіз даних ситуації, визначення джерел загроз і можливого ступеня загроз в автоматичному (автоматизованому) режимі на основі моніторингу ситуації;
- прогнозування розвитку загроз за різними параметрами та визначення ступеня їх впливу на національну безпеку держави на основі нейромережових технологій;
- побудова сценаріїв розвитку ситуації і моделювання із застосуванням інструментів штучного інтелекту.

Таким чином, можна зазначити, що ефективність функціонування системи підтримки прийняття рішень органів військового управління на основі сучасних інформаційно-аналітичних технологій є важливим інструментом для забезпечення якісного військового управління при виконанні завдань за призначенням у сучасних умовах. Вона сприяє підвищенню ефективності та оперативності прийняття оперативних та тактичних рішень, що є критичним для успішного військового управління. Даний напрямок роботи необхідно розвивати і вдосконалювати з метою створення повноцінних систем підтримки прийняття рішень для центрів військового управління.

УДК 355.421:528.91

Клішин В.М., кандидат військових наук, доцент, начальник оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Обрядін В.В., кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Подвизніков С.М., старший викладач кафедри державної безпеки та

управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНИХ РОЗРАХУНКІВ БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ПРОСТОРОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЗАНЯТЬ ЗІ СЛУХАЧАМИ ОПЕРАТИВНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

На кафедрі державної безпеки та управління при проведенні групових вправ та занять з дисциплін «Загальна тактика» та «Застосування військових частин у бою» слухачі з метою прийняття обґрунтованих рішень та оцінки бойових можливостей зведених батальйонних (бригадних) тактичних груп, створених відповідно до наданої тактичної обстановки (наданого бойового розпорядження), проводять тактичні розрахунки, зміст та послідовність яких мають деякі особливості у порівнянні з Тимчасовою методикою та рекомендаціями, що містяться в Збірнику тактичних розрахунків НУО. Відмінності полягають у використанні відомого математичного апарату, але з поширеннями, які надають можливість слухачам розраховувати бойові потенціали протидіючих військових формувань з урахуванням змін. Останні можуть відбуватися в організаційно-штатній структурі частин (з'єднань) як у процесах підготовки, так і ведення загальновійськового бою, а також відновлення боєздатності військ. Про це ми неодноразово доповідали в своїх виступах та публікували в тезах наукових конференцій. Була запропонована аналітична залежність у вигляді подвійної алгебраїчної суми добутків показників-множників (параметрів впливу на бойовий потенціал військового формування), вміст яких подається у вигляді однакових за розміром ($J \times I$) прямокутних матриць із J рядками ($j=1, J$; підрозділи/тактичні групи у складі частини/з'єднання) та I стовпцями ($i = 1, \dots, I$; типи зразків ОВТ у складі частини/з'єднання).

Наведений математичний апарат дозволив також по-новому підійти до розгляду питань обґрунтування просторових характеристик ведення бою загальновійськовими формуваннями. Зокрема, можна вести мову, як про визначення ширини району (смуги) оборони, так й визначення фронту наступу підрозділу (частини). У Збірнику тактичних розрахунків НУО зазначені характеристики визначаються як середньоарифметичні значення з двох складових: просторова характеристика (фронт) ведення бою протидіючими танковими підрозділами; просторова характеристика (фронт) ведення бою *мр/мспр*. Звичайно, умови бою та допустимі втрати сторін зберігаються. Наш підхід полягає в тому, що при знаходженні відношень, а саме, щільності бойових потенціалів протидіючих сторін на *погонний* кілометр фронту (умови ведення бою та допустимі втрати сторін зберігаються) та наступного приведення вищезазначених відношень до рівності, за допомогою коефіцієнта переваги однієї зі сторін над іншою у смузі наступу, можна, шляхом

нескладних перетворень, зразу отримати лінійний результат (фронт) ведення оборонного або наступального бою підрозділу (частини). Останній сприймається як можливий варіант побудови бойового порядку військового формування при плануванні бою або під час його ведення.

Аналогічний підхід може бути використаний офіцерами секції S3/G3 органу управління під час проведення розрахунків, пов'язаних із визначенням: необхідних сил і засобів для відбиття атаки противника в оборонному бою; глибини просування підрозділів у бою; очікуємих втрат підрозділів, що наступають або обороняються. Особливість полягає в тому, що при знаходженні відношень, а саме, щільності бойових потенціалів протиборчих сторін на *квадратний* кілометр фронту (умови ведення бою обох сторін та їх допустимі втрати зазначені) та наступного приведення вищезазначених відношень до рівності, офіцери-оператори також можуть отримати шукані результати.

Наданий підхід має зрозумілий фізичний зміст та легко сприймається слухачами очної та заочної форм навчання при проведенні групових вправ та занять з дисциплін «Загальна тактика» та «Застосування військових частин у бою».

УДК 355.5

Клішин В.М., кандидат військових наук, доцент, начальник оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Рікунов О.М., кандидат технічних наук, доцент, заступник начальника кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

ДО ПИТАННЯ ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Досвід війни російської федерації проти України довів, що професійні дії органу військового управління Національної гвардії України при плануванні операції відіграє важливу роль в успішному виконанні бойових завдань. Слід зауважити, що з урахуванням постійної зміни обстановки та умов ведення бою зміст заходів, які необхідно провести при плануванні операції (бою), має враховувати певні фактори.

Тому до основних завдань, які покладені на орган військового управління при плануванні операції, можна віднести:

безперервне добування, збір узагальнення, аналіз, оцінювання даних обстановки та її відображення, прогнозування її розвитку;

підготовку висновків з оцінювання обстановки, необхідних розрахунків і пропозицій для прийняття управлінських рішень командувачем;

планування заходів щодо всебічного забезпечення операції;
планування та організація комплектування військ особовим складом, забезпечення їх військовою технікою, ракетами, боєприпасами, паливом та іншими матеріально-технічними засобами;
планування скритого управління військами;
планування заходів кібербезпеки;
планування ефективного функціонування системи управління;
планування відновлення боєздатності військ;
вироблення замислу операції;
відпрацювання оперативних документів Плану операції;
визначення та своєчасне доведення спланованих завдань до підпорядкованих військ;
узагальнення і доведення до підпорядкованих органів військового управління передового досвіду військ.

Основні зусилля при плануванні операції органом військового управління зосереджуються на: активному здобуванні, вивченні, оцінюванні відомостей про обстановку, прогнозування її змін і можливого розвитку подій; уточненні оперативних планів; приховуванні та введенні в оману противника; безпосередньому управлінні бойовими діями військ; підтриманні надійної взаємодії; збереженні боєздатності військ та своєчасному поповненні їх втрат.

Таким чином, в роботі розглянуто завдання органу військового управління при плануванні операції для досягнення успішного виконання бойових завдань.

УДК 005.9:355

Козинець С.П., старший викладач кафедри бойового та логістичного забезпечення, Київський інститут Національної гвардії України (м. Київ), полковник

Стецков О.М., курсант курсу № 4 факультету забезпечення державної безпеки, Київський інститут Національної гвардії України (м. Київ), солдат

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇН ЧЛЕНІВ НАТО ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Логістичне забезпечення є критичним компонентом військової потужності та оперативної ефективності збройних сил. У контексті Північноатлантичного альянсу, ефективна логістика відіграє ключову роль у підтримці колективної оборони та здатності швидко реагувати на кризи. За словами колишнього Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО в Європі, генерала Кертиса Скапарротті, логістика є життєво важливою для підтримки боєздатності та готовності сил НАТО.

Логістичне забезпечення НАТО пройшло певний шлях еволюції з моменту його створення (1949 році). З початку фокус було зосереджено на стандартизації обладнання та процедур що до покращення взаємодії між силами різних країн. З часом, особливо після закінчення «холодної війни», акцент змістився на підвищення мобільності та гнучкості логістичних систем. У 21 столітті логістичне забезпечення НАТО стикається з новими викликами, включаючи асиметричні загрози, кібератаки та необхідність швидкого розгортання сил на великі відстані. У відповідь на ці виклики, країни-члени НАТО впроваджують інноваційні рішення.

Одним з ключових напрямків розвитку є цифровізація та автоматизація логістичних процесів. Впровадження передових інформаційних систем, таких як LOGFAS (Logistics Functional Area Services), дозволяє здійснювати комплексне планування та управління логістичними операціями в режимі реального часу. Це значно підвищує ефективність управління запасами, відстеження вантажів та прогнозування потреб.

Інший важливий аспект – використання адаптивних технологій. Застосування 3D-друку для виготовлення запасних частин та компонентів безпосередньо в зоні операцій значно скорочує час очікування та зменшує залежність від довгих ланцюгів постачання. Це особливо важливо в умовах віддалених або складних для доступу регіонів.

Екологічні аспекти також стають все більш важливими в розвитку логістичного забезпечення НАТО. Впровадження електричних та гібридних транспортних засобів, а також використання відновлюваних джерел енергії спрямовані на зменшення залежності від традиційного палива та мінімізацію екологічного впливу військових операцій. Це не лише відповідає глобальним тенденціям щодо захисту навколишнього середовища, але й підвищує автономність та стійкість логістичних систем.

Стандартизація та взаємодія залишаються ключовими завданнями для розвитку логістичного забезпечення НАТО. Це включає розробку спільних стандартів для обладнання, палива, боєприпасів та інших ресурсів, створення багатонаціональних логістичних підрозділів та центрів, а також проведення регулярних спільних навчань для відпрацювання логістичних операцій. Як зазначив колишній Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, стандартизація та взаємодія є ключовими факторами, що дозволяють силам НАТО ефективно працювати разом, незалежно від їх національного походження.

Адаптація до нових типів загроз також є важливим аспектом розвитку логістичного забезпечення НАТО. Це включає впровадження передових систем захисту логістичних інформаційних мереж від кібератак, розробку стратегій для забезпечення безперервності логістичних операцій в умовах гібридної війни, а також розвиток технологій для захисту логістичних об'єктів та маршрутів постачання від атак дронів.

Для подальшого вдосконалення логістичного забезпечення країн-членів НАТО можна виділити кілька ключових напрямків. Посилення інвестицій в інфраструктуру, включаючи модернізацію портів, аеродромів та транспортних мереж, розвиток технологій штучного інтелекту, що дозволить оптимізувати логістичні процеси та покращити прогнозування потреб.

Аналіз розвитку логістичного забезпечення країн-членів НАТО демонструє значний прогрес у напрямку створення більш гнучких, ефективних та стійких систем підтримки військових операцій. Впровадження передових технологій, посилення стандартизації та взаємодії, а також адаптація до нових загроз свідчать про постійне прагнення альянсу до вдосконалення, в тому числі і своїх логістичних можливостей.

Однак, враховуючи динамічний характер сучасного безпекового середовища, подальше вдосконалення логістичного забезпечення НАТО залишається критично важливим завданням. Інвестиції в інфраструктуру, розвиток інноваційних технологій та посилення співпраці між країнами-членами та з приватним сектором будуть ключовими факторами успіху в майбутньому.

Як підкреслив один з провідних експертів НАТО з питань логістики, ефективне логістичне забезпечення є не просто підтримкою військових операцій, а стратегічним активом, що значно розширює оперативні можливості альянсу та його здатність реагувати на кризи. Таким чином, постійний розвиток та вдосконалення логістичних систем залишається одним з пріоритетних напрямків для забезпечення колективної безпеки та оборони країн-членів НАТО.

УДК 355.45

Коломієць О.В., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Бухун А.Г., кандидат педагогічних наук, доцент, заступник начальника оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ВАЖЛИВИХ ДЕРЖАВНИХ ОБ'ЄКТАХ, ОБ'ЄКТАХ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ПРОТИДІЯ НИМ

Захист критичної інфраструктури є пріоритетним напрямом у сфері національної безпеки. Це потребує активної розбудови національної системи для забезпечення захисту (безпеки) та стійкості критичної інфраструктури І, розробки актів законодавства для регламентації діяльності учасників системи,

проведення підготовки кадрів, налагодження партнерських стосунків з приватним сектором, взаємодії з населенням тощо.

Як правило, загрози критичній інфраструктурі розділяють на три основні категорії, виходячи з характеру їх походження:

- зловмисні дії (зловмисні дії груп або окремих осіб, таких як терористи і злочинці);

- природні небезпеки (надзвичайні погодні умови, лісові та степові пожежі повені, сейсмічні явища, урагани, торнадо, цунамі, епідемії та пандемії тощо);

- техногенні надзвичайні ситуації (авіаційні катастрофи, пожежі, ядерні аварії, аварії у системах енергозабезпечення, викиди небезпечних речовин тощо).

Загрози кожної з перелічених вище категорій у випадку їх реалізації можуть викликати такі негативні наслідки, які, у свою чергу, можуть стати ініціюючими подіями для реалізації загроз інших категорій і на інших елементах критичної інфраструктури, так званий «ефект доміно» або каскадний ефект.

Розглянувши стан реалізації пріоритетних напрямів державної політики національної безпеки України щодо забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, а також повномасштабного вторгнення на територію нашої держави армії РФ, існує нагальна потреба вдосконалення правової основи захисту об'єктів та створення системи державного управління її безпекою.

Для реалізації зазначеної мети законодавством було покладено на Національну гвардію України ряд функцій щодо захисту важливих державних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, а саме:

- охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, ВДО, перелік яких визначається КМУ;

- охорона об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається КМУ; участь у ліквідації наслідків кризових ситуацій на об'єктах КІ, що нею охороняються.

Чинне законодавство України визначає наступну класифікацію надзвичайних ситуацій:

- за характером походження;

- ступенем поширення;

- розміром людських утрат та матеріальних збитків.

Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

- техногенного характеру;

- природного характеру;

- соціальні;

- воєнні.

Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

державний;
регіональний;
місцевий;
об'єктовий.

Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Слід зазначити, що саме оператор (адміністрація об'єкта) критичної інфраструктури повинен визначати ризики та загрози щодо об'єкта, організовує та забезпечує його захист, відпрацьовує паспорт безпеки об'єкта та інші документи для забезпечення захисту об'єкта критичної інфраструктури.

З метою упорядкування дій військовослужбовців Національної гвардії України при надзвичайних або кризових ситуаціях на об'єктах, що охороняються в особливий період, необхідно передбачити розроблення та відпрацювання штабами плану охорони та оборони об'єкта (об'єктів) підрозділом НГУ та плану охорони та оборони об'єкта вартою, де окремим розділом передбачено порядок дій варті та підрозділу при надзвичайних ситуаціях.

Зазначені плани повинні відпрацьовуватись з обов'язковим урахуванням особливостей кожного об'єкта та перед прийняттям об'єкта під охорону обов'язково передаватись командирі підрозділу, який приймає об'єкт.

УДК 351.861

Кравчук А.І., в.о. начальника наукової лабораторії проактивного забезпечення стратегічних комунікацій центру стратегічних комунікацій, Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії Служби безпеки України, полковник

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Четвертий рік конвенційної війни спонукає до оперативного реагування силами безпеки та оборони країни на зміни в способах та методах ведення інформаційних впливів російськими окупантами. Останнім часом суттєвих змін зазнала технологія виготовлення інформаційного продукту із використанням штучного інтелекту (далі – ШІ), який доволі широко застосовується ворожими пропагандистами. Йдеться про створені ШІ підроблені зображення на відео та аудіо матеріалах, які ще називаються дипфейками. То ж одним із додаткових завдань для вітчизняних підрозділів інформаційної протидії стало своєчасне та

ефективне розпізнавання дипфейків, їх спростовування та нейтралізація негативного впливу, яких вони завдали.

Використання ШІ дозволяє забезпечити високу швидкість створення якісного контенту із одночасним зниженням витрат на його виробництво, що несе загрози масового розповсюдження дипфейків в інформаційному полі держави та суттєво збільшить ризики маніпулятивного впливу агресора на населення України через надання фейкових новин, маніпуляцій, провокацій та дезінформації.

Для сучасних фахівців стратегічних комунікацій (далі – СК) важливо вміти своєчасно виявляти та відрізнити звичайний від створеного ШІ що допоможе захистити суспільство від негативних наслідків ворожого психологічного впливу.

Що стосується ефективних заходів протидії то для фахівців СК важливим вмінням є вивчення цільової аудиторії. Складність полягає в тому, що країна-агресор за своїм ментально-культурним складом сильно відрізняється від України, а ці відмінності ніколи фахово не вивчалися, бо в нашій країні домінував російський наратив про два братські народи то ж наукових розробок за цим напрямом достатньо мало, а таких, що могли б стати насправді дієвим практичним підґрунтям для фахівців з ПсО й взагалі немає. Отже, вивчення цільових аудиторій відбувається здебільшого фахівцями з ПсО на власний розсуд.

Необхідно враховувати основні відмінності країни-агресора від України, зокрема, що росія складається з 81 суб'єкта, де проживає біля 200 народностей, але при цьому росіяни є домінуючою нацією і складають біля 77% від усіх проживаючих на території країни-агресора. То ж, якщо впливати на росіянина, що мешкає в Москві чи Санкт-Петербурзі, між ними уже буде різниця, але суттєва різниця буде між ними й тими хто проживає, наприклад в Адегеї чи Дагестані і ці відмінності в ментальності необхідно враховувати при підготовці інформаційних матеріалів.

Так само в росії є суттєві релігійні відмінності між народами, що в ній проживають, зокрема окрім домінуючої російської православної церкви (15-20%) в країні розвинутий іслам (10-15%), що на відміну від етнічного розподілу – майже однаково. Атеїстами себе вважають 61% населення росії і це також необхідно враховувати, складаючи психологічний портрет середньостатистичного росіянина, який за гроші, без докору совісті йде вбивати невинних людей у сусідню державу.

І головне, необхідне розуміння, що росія є тоталітарним режимом, де у 2024 році винесено рекордну кількість вироків у кримінальних провадженнях, зокрема щодо так званої дискредитації російської армії та значно посилено відповідальність «іноагентів». Усі ці особливості необхідно враховувати при підготовці та проведенні заходів СК в умовах відбиття повномасштабної агресії.

УДК 658

Мельник С.М., аспірант кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка» (м. Житомир)

РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ВІДНОВЛЕННІ ВІЙСЬКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Післявоєнне відновлення України передбачає масштабну реконструкцію зруйнованої інфраструктури, зокрема військової, яка є ключовим елементом національної безпеки та обороноздатності держави. В умовах обмежених бюджетних ресурсів і високих витрат на утримання оборонної системи, особливого значення набуває застосування механізмів державно-приватного партнерства (ДПП), що дозволяють ефективно поєднати фінансові, організаційні та інноваційні ресурси держави та бізнесу.

ДПП передбачає довгострокову співпрацю між органами державної влади та приватними компаніями на умовах розподілу ризиків, відповідальності та прибутків. Для сфери військової інфраструктури це може включати будівництво та реконструкцію казарм, полігонів, складів, логістичних центрів, об'єктів зв'язку та охорони. Залучення приватного капіталу дає змогу пришвидшити темпи відновлення об'єктів, впроваджувати новітні технології та підвищувати стандарти якості.

Однією з переваг ДПП у цій сфері є можливість створення ефективного механізму управління проектами з чітким розмежуванням функцій між сторонами. Держава забезпечує стратегічне планування, законодавчу базу та безпековий контроль, а приватний сектор виконує функції проектування, фінансування, будівництва та обслуговування. Водночас ключовим викликом залишається питання безпеки і збереження державного контролю над критичними об'єктами.

Нормативно-правова база України дозволяє реалізовувати проекти ДПП відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство», однак у контексті оборонної сфери необхідне додаткове регламентування, зокрема щодо обмеження доступу до стратегічної інформації, ліцензування виконавців та умов використання об'єктів у мирний і воєнний час.

Перспективними напрямками застосування ДПП можуть стати: створення логістичних хабів на базі модернізованої військової інфраструктури, будівництво житла для військовослужбовців, впровадження енергоефективних рішень на об'єктах армії та розвиток технопарків у сфері військових інновацій. Таким чином, державно-приватне партнерство є одним із ключових механізмів мобілізації ресурсів на післявоєнне відновлення військової інфраструктури України. Його ефективна реалізація потребує удосконалення законодавчого середовища, створення умов для захисту інвесторів і збереження пріоритету національної безпеки.

УДК 355.421:528.91

Обрядін В.В., кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Мороховський М.Л., доцент кафедри загальновійськових дисциплін Військового юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого (м. Харків), підполковник

Пластун І.В., начальник штабу автомобільного батальйону в/ч А 1744 (м. Черкаси), майор

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ КОМАНДИРА ТА ШТАБУ
ОКРЕМОЇ МЕХАНІЗОВАНОЇ БРИГАДИ ПРИ ПЛАНУВАННІ МАРШУ
НА ЕТАПІ ОТРИМАННЯ ЗАВДАННЯ**

Аналіз роботи посадових осіб секції S3(G3) штабу частини стосовно організації та проведення пересування військового формування дозволяє сформулювати наступні висновки та розробити рекомендації офіцерам органу управління частини щодо застосування інформаційних технологій при плануванні маршу впродовж стандартизованого етапу отримання завдання.

Директивний документ старшого начальника на проведення маршу військовою частиною поряд із зазначеними просторовими характеристиками маршрутів руху містить інформацію стосовно їх часових показників, а саме: директивного часу початку маршу (час перетину головою головних сил військового формування вихідного пункту (рубежу)) або директивного часу завершення маршу (зосередження останнього, в похідному порядку частини, підрозділу в призначеному районі).

Відповідно до можливих варіантів побудови похідного порядку, вказаних командиром і наданих вихідних даних, офіцери секції планування маршу, з використанням програмного ГІС-пакету Arc View GIS версії 3.3. та табличного процесору *Excel*, вирішують (заповнюють підготовлені таблиці *Excel*) «пряму» (для відомого часу проходження вихідного рубежу) або зворотну (для зазначеного часу закінчення маршу) задачі маршу шляхом заповнення вільних рядків та стовпців прямокутної таблиці *Excel*.

У комірках створеної таблиці тривалість маршу частини (підрозділів) дорівнює сумі годин, які витрачає військове формування, що рухається у похідному порядку за визначеним маршрутом на ділянці від вихідного рубежу (пункту) до дальньої межі району зосередження з урахуванням витрати часу на привали та часу втягування у район, за умови перебільшення глибини похідної колони, глибини району зосередження.

У замислі на марш, у разі отримання директивного часу закінчення маршу, офіцери секції S3(G3) визначають час початку маршу. Розрахунок проводиться завдяки послідовного віднімання від значення директивного часу годин, що витрачаються на: - час проходження головою колони ділянки від

ближньої до дальньої межі району зосередження з урахуванням швидкості втягування; - час втягування хвоста колони у район, за умови перебільшення глибини похідної колони глибини району зосередження; - час витрачений на привали; - час проходження головою колони ділянки від вихідного пункту до ближньої межі району зосередження, яка долається підрозділами з середньою маршовою швидкістю.

Розрахунки маршу, відповідно до вищенаведеного алгоритму, можуть бути проведені офіцерами секції S3(G3) штабу за допомогою програмного продукту «МАРШ калькулятор» (<https://march-3aff1.web.app/>). У застосунках створеного програмного забезпечення після введення вхідних даних для проведення маршу (дані містять назву та порядок розташування підрозділів у складі похідного порядку частини) та зазначення розрахованих атрибутів маршу у полях ампліфікаторів створюваних умовних тактичних позначок (останні містяться в полі «Редагувати підрозділ» таблиці маршу частини), з'являється можливість отримати та експортувати в окремі оверлеї програми у форматі .PNG як розраховану таблицю маршу, так і схему похідного порядку частини. Останні можуть бути додані в графічну частину варіантів замислу на марш, наприклад, із використанням програми [paint.net](https://www.paint.net/).

Створене програмне забезпечення дозволяє істотно зменшити час у роботі офіцерів оперативної секції штабу впродовж стандартизованого етапу отримання завдання за рахунок автоматизації процесів проведення попередніх розрахунків маршу та створення варіантів схем похідного порядку частини.

УДК 355.421:528.91

Обрядін В.В., кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Подвизніков С.М., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Коломієць О.В., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ РОЗРАХУНКІВ БОЙОВИХ ПОТЕНЦІАЛІВ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ У БОЮ

Розрахунки бойових можливостей загальновійськового формування у бою починаються з оцінки бойового потенціалу формування (БПф) відповідно до Тимчасової методики. Остання визначає порядок розрахунку БПф під час оперативного планування з метою оцінки загального кількісно-якісного співвідношення сил протидіючих сторін на полі бою.

Наведена методика має недолік, зміст якого полягає в обмеженні використання наведеного в ній аналітичного виразу для оцінки бойового потенціалу загальновійськових формувань змішаного складу (частин, з'єднань).

Дійсно, безпосередньо розрахунок здійснюється за допомогою аналітичної залежності, яка записується у вигляді алгебраїчної суми (Σ) добутків кількісно-якісних показників (множників). Аналітичний вираз враховує: I – кількість типів основних зразків ОВТ у військовому формуванні (верхня межа алгебраїчної суми; $i = 1, \dots, I$); N_i – кількість наявних зразків ОВТ i -го типу (перший множник; має вигляд матриці-стовпця); $БП_i$ – коефіцієнт бойового потенціалу зразка ОВТ i -го типу (другий множник; має вигляд матриці-стовпця); $K_{ук}$ – коефіцієнт укомплектованості військового формування особовим складом (третій множник; звичайна скалярна величина); $Кпідг$ – коефіцієнт, який враховує підготовку особового складу (четвертий множник; звичайна скалярна величина); $Кмпфс$ – коефіцієнт, який враховує морально-психологічний та фізичний стан особового складу (п'ятий множник; звичайна скалярна величина). Серед останніх двох показників-множників, у загальному виразі алгебраїчної суми добутків, останнім множником обирається показник із найменшою скалярною величиною.

Аналіз перелічених вище показників у складі аналітичного виразу Тимчасової методики дає можливість зробити наступні висновки: по-перше, наведений математичний апарат (методика) дозволяє провести оцінку бойового потенціалу військового формування (підрозділ, частина) тільки з однаковими ступенями укомплектованості ($K_{ук}$), підготовленості ($Кпідг$) або морально-психологічного та фізичного стану ($Кмпфс$) особового складу, який обслуговує (використовує у бою) різні за типом (ОВТ i -го типу) зразки озброєння; по-друге, наведений у такому вигляді математичний апарат (методика) не дозволяє провести оцінку величини бойового потенціалу окремих підрозділів (частин) у складі частини (з'єднання) внаслідок різних за кількістю та типом зразків озброєння, а також відмінностей у ступенях укомплектованості, підготовленості або морально-психологічного та фізичного стану особового складу військових формувань (частин, підрозділів).

З метою усунення виявлених розрахункових обмежень пропонується надану аналітичну залежність записати у вигляді подвійної алгебраїчної суми добутків п'яти вищезазначених показників-множників, вміст яких подається у вигляді однакових за розміром ($J \times I$) прямокутних матриць із J рядками ($j=1, J$; підрозділи/тактичні групи у складі частини/з'єднання) та I стовпцями ($i = 1, \dots, I$; типи зразків ОВТ у складі частини/з'єднання). Тоді окремі значення показників: кількості зразків ОВТ i -го типу в складі j – го підрозділу набувають вид $N_{j,i}$; бойового потенціалу зразка ОВТ i -го типу – $БП_{j,i}$; ступенями укомплектованості – $K_{ук,j,i}$; підготовленості – $Кпідг_{j,i}$; морально-психологічного та фізичного стану – $Кмпфс_{j,i}$. Внутрішня алгебраїчна сума нової залежності враховує величину значень всіх показників створених матриць у рядках з індексом j , а зовнішня сума – величину значень всіх показників створених

матриць у стовпцях з індексом i .

Як висновок можна стверджувати, що запропонований математичний апарат надає змогу офіцерам секції S3/G3 органу управління деталізувати та прискорити процес розрахунку бойового потенціалу створюваних батальйонних або бригадних тактичних груп на обраних напрямках (у районах або смугах) в інтересах ґрунтовного виконання військовим формуванням поставленого бойового (тактичного або оперативно-тактичного) завдання.

УДК 354: 340.133:340.134

Онопрієнко О.С., доктор філософії, доцент, заступник начальника кафедри забезпечення державної безпеки командно-штабного факультету, Національна академія Національної гвардії України, полковник

Тилічко І.В., старший викладач кафедри забезпечення державної безпеки командно-штабного факультету, Національна академія Національної гвардії України, підполковник

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ ЗАХОДІВ З ПРИПИНЕННЯ ЗБРОЙНИХ ПРОВОКАЦІЙ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України питання захисту державного кордону набуло критичного значення. У цих умовах Державна прикордонна служба України (ДПСУ) та Національна гвардія України (НГУ) стали ключовими елементами системи національної безпеки. Їхня ефективна взаємодія в умовах воєнного стану є необхідною умовою для успішного стримування та нейтралізації збройних провокацій з боку противника.

Правову основу взаємодії між ДПСУ та НГУ становлять такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про правовий режим воєнного стану», Закон України «Про Державну прикордонну службу України», Закон України «Про Національну гвардію України», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії сил оборони та безпеки в умовах воєнного стану», а також спільні накази, розпорядження, протоколи намірів та плани спільних дій між ДПСУ та НГУ. Ці документи визначають завдання, повноваження, механізми обміну інформацією, координації дій та підтримки між відомствами у кризових ситуаціях.

До ключових форм взаємодії ДПСУ та НГУ можна віднести:

Спільне патрулювання та несення служби на державному кордоні. Підрозділи НГУ залучаються до забезпечення охорони ділянок кордону з підвищеним рівнем загроз, здійснюють патрулювання разом з прикордонниками, беруть участь у рейдових та блокувальних заходах.

Реагування на збройні провокації та спроби прориву кордону. В умовах підвищеної бойової загрози, підрозділи ДПСУ здійснюють первинне реагування, а сили НГУ залучаються для посилення оборони, блокування ворога та прикриття евакуації.

Обмін розвіданими та оперативною інформацією. Забезпечується двосторонній інформаційний обмін у режимі реального часу через інтегровані комунікаційні системи та оперативні штаби.

Спільна бойова підготовка. Проводяться спільні навчання, тактико-спеціальні тренування, імітаційні сценарії реагування на надзвичайні ситуації на кордоні.

Залучення авіації та технічних засобів спостереження. НГУ може надавати допомогу ДПСУ у вигляді розвідки з БПЛА, застосування бронетехніки, інженерного обладнання тощо.

У 2022–2025 роках було зафіксовано низку ситуацій, що демонструють необхідність чіткої координації між ДПСУ та НГУ, до таких можливо віднести: напади ДРГ противника на прикордонні застави та спроби прориву кордону, обстріли прикордонних населених пунктів і об'єктів прикордонної інфраструктури та провокації зі сторони окупаційних військ у вигляді імітацій наступу або підбурення місцевого населення. У таких умовах спільні дії обох структур дозволили вчасно локалізувати загрозу, здійснити контрзаходи, організувати евакуацію цивільного населення та мінімізувати втрати.

Таким чином, взаємодія ДПСУ та НГУ є ключовим фактором забезпечення державного суверенітету України у прикордонних регіонах в умовах дії воєнного стану. Подальше вдосконалення цієї взаємодії має стати одним із пріоритетних напрямків державної політики у сфері безпеки.

УДК 167.7-350.2

Панченко В.Ю., кандидат військових наук, доцент, заступник начальника центру перепідготовки та підвищення кваліфікації з навчальної роботи – начальник навчальної частини, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Якобчук М.В., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ГЛАДКОСТВОЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ДЛЯ БОРотьБИ З БЕЗПІЛОТНИМИ ЛІТАЛЬНИМИ АПАРАТАМИ

У сучасних умовах російсько-української війни питання застосування безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та розроблення ефективних способів боротьби з ними для захисту своїх військ все більш привертає увагу військових

фахівців. Для боротьби з БПЛА зазвичай використовуються засоби радіоелектронної боротьби (РЕБ), антидронові рушниці. Для захисту особового складу від ураження обладнуються укриття, проводяться заходи маскуванню позицій тощо. Але, як виявилось, використання засобів РЕБ не є ефективним засобом у боротьбі з БПЛА, які керуються за допомогою оптоволоконних кабелів. Дрони з такою системою керування стали відкриттям на полі бою у 2024 році. Майже одночасно з появою таких дронів одним із способів боротьби з ними стало використання гладкоствольної вогнепальної зброї. Вже зараз на питання чи можливо уразити БПЛА, що застосовується на малих висотах та низьких швидкостях з мисливської рушниці можливо надати відповідь – «Так». Однак, не має чіткої відповіді на питання про те, що яким зарядом та номером картечі чи шроту його можливо ефективно уражати. Проте, аналіз досвіду боротьби з БПЛА з використанням гладкоствольної вогнепальної зброї свідчить про те, що мисливська рушниця калібру 12 мм (в залежності від довжини ствола) зі спеціальними набоєм при знаходженні БПЛА на висоті 50 - 75 метрів є ефективним засобом для їх знищення. В той же час, умови, в яких застосовувалася така рушниця та по яким модифікаціям БПЛА повних даних немає.

Для ефективного ураження FPV дронів з рушниць потрібен правильний підбір набоїв. Мова йде про вибір розміру шроту, щоб шротина наносила достатнє пошкодження дрону на заданій дистанції (наприклад, 50 – 75 м) і, при цьому, шротин має бути якнайбільше, щоб збільшити вірогідність ураження. Таким чином, набій має відповідати вимогам для ураження FPV дрона. Для цього потрібно проводити відповідні дослідження з достатньою кількістю тестів, під час яких потрібно визначити кількість шротин в набой для досягнення потрібної вірогідності ураження. Обґрунтування вибору шроту, наважки набоя вимагає проведення відповідних практичних експериментів з тестування різних типів набоїв з використанням діючих FPV дронів. Для проведення експерименту можуть використовуватися FPV дрони з електронікою меншої вартості, з обмеженою дальністю польоту. Експериментальне дослідження може потребувати поміркованих витрат: 20-30 недорогих дронів.

Спочатку треба проаналізувати ефективність ураження номерами шроту. Для цього тримати у повітрі дрон на відстані 50 метрів від стрільця. Вести стрільбу обраним номером шроту і після кожного пострілу фіксувати ураження (які призвели до падіння дрону чи не призвели). Отримані статистичні дані дозволять відсіяти занадто легкі номери шроту, не здатні уразити критичні елементи дрону, так і виявити які елементи взагалі можна уразити. Далі треба порахувати площу цих вразливих елементів й оцінити потрібну кучність рушниці, потрібну кількість шротин (наважку шроту), рівномірність осипу шроту і, як висновок, ефективну дистанцію стрільби.

Все це дозволить як провести первинний аналіз ефективності шротових

набоїв проти дронів так і підібрати відповідний набій.

Зброя проти дронів має бути надійною, бо другого шансу здійснити постріл може й не бути. Із надійної зброї треба обрати ту, яка задовольнить вимогам по кучності, компактності, швидкострільності.

Такий комплексний підхід з поєднанням озброєння, підготовки і відповідної тактики дозволить нашим силам оборони збивати частину дронів противника та не давати їм уражати обрані цілі.

УДК 351.743:355.23

Пасічник В.І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Савчук О.А., кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії №1 наукового центру Повітряних Сил, Харківський Національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (м. Харків), підполковник

УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Практика військ свідчить, що проблема професійної підготовленості офіцерів до роботи з особовим складом була і залишається актуальною у зв'язку з її значущістю для забезпечення результативності службово-бойової (бойової) діяльності військових частин Національної гвардії України. Однак вивчення проблематики професійного становлення військових керівників засвідчило, що нині існує протиріччя між необхідністю ефективного застосування військових частин НГУ й управління ними та недостатнім рівнем професійної підготовленості значної частини офіцерів до якісного здійснення роботи з особовим складом на посадах призначення, що у загальному плані знижує ефективність реалізації ними визначеної соціальної ролі та відбивається на рівні морально-психологічного стану підлеглих, і відповідно – якості виконання ними завдань за призначенням. У зв'язку із зазначеним актуально постає питання встановлення умов удосконалення психолого-педагогічної компетентності офіцерів військових частин Національної гвардії України в сучасних умовах. При цьому психолого-педагогічну компетентність офіцера слід розглядати як сукупність певних психологічних та педагогічних знань, умінь і особистісних якостей, які обумовлюють успішну реалізацію широкої низки функцій його управлінської діяльності та складових роботи з підлеглим особовим складом.

Проведені у контексті із зазначеним теоретичні та емпіричні дослідження

дозволили нам встановити наступні основні умови удосконалення психолого-педагогічної компетентності офіцерів військових частин Національної гвардії України в сучасних умовах.

1. *Виходячи із сутності та змісту роботи з особовим складом офіцерів НГУ при виконанні посадових обов'язків за призначенням* має враховуватись, що ефективність цієї діяльності визначається успішністю реалізації усіх її складових: педагогічної, психологічної, методичної, військово-професійної, інформаційно-пропагандистської, культурологічної, кадрового забезпечення та якісним здійсненням управлінських функцій керівника.

2. *Виходячи із необхідності та важливості забезпечення лідерської ролі офіцера у роботі з особовим складом*, вирішення питань удосконалення психолого-педагогічної компетентності офіцера має реалізовуватись шляхом: досягнення повного та об'єктивного усвідомлення ним сутності лідерства, його ролі у налагодженні ефективного управління військовим колективом та реалізації його завдань; сформованості на достатньому рівні лідерського потенціалу та мінімізації факторів, які його обмежують; забезпечення здатності оптимально реалізовувати владні повноваження, формувати власний позитивний імідж, підтримувати авторитет в колективі й ін.

3. *Виходячи із сутності та змісту психолого-педагогічної компетентності офіцера* необхідно враховувати, що її удосконалення полягає у: забезпеченні глибокого розуміння ним свого місця, ролі та персональної відповідальності щодо якісної організації та здійснення психолого-педагогічних впливів на підлеглих військовослужбовців; повному й об'єктивному усвідомленні ним теоретичних положень та вимог керівних документів стосовно сутності і змісту роботи з особовим складом, а також чинників, які визначають її успішність; глибокому усвідомленні значимості для успішності виконання завдань за призначенням підтримання військової дисципліни, здорового соціально-психологічного клімату у підрозділі, мотивації підлеглих до відповідальних службових дій, організаційного та інформаційно-методичного забезпечення роботи з особовим складом.

4. *Виходячи з необхідності сформованості комунікативної компетентності офіцера, як складової його професійної підготовленості до роботи з особовим складом*, має враховуватись, що комунікативна компетентність являє собою здатність фахівця налагоджувати та реалізовувати успішну комунікацію, що базується на його фаховій підготовленості та особистих комунікативних якостях, а отже потребує постійної уваги та самовдосконалення.

Таким чином, встановлені в ході досліджень та наведені вище умови удосконалення психолого-педагогічної компетентності офіцерів військових частин НГУ мають бути враховані суб'єктами військово-соціального управління та стати підґрунтям для розроблення відповідних методичних рекомендацій з їх реалізації.

УДК 623.4

Пашенко В.В., кандидат технічних наук, доцент, докторант докторантури та ад'юнктури, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Біленко О.І., доктор технічних наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідного центру, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

МЕТОДИКА ВИБОРУ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПІДСИСТЕМ КОМПЛЕКСУ БОЙОВОГО ЕКІПРУВАННЯ ПРАЦІВНИКА СИЛ БЕЗПЕКИ

Сучасні умови ведення бойових дій та виконання правоохоронних завдань характеризуються швидкоплинністю, різкою зміною обстановки в районі їх виконання, застосуванням новітніх засобів ураження, виявлення та захисту, що в свою чергу вимагає від працівників сил безпеки (ПСБ) швидкої адаптації до таких змін без зниження ефективності виконання поставлених завдань. Одним з інструментів, який є у ПСБ для врахування таких змін – комплекс бойового екіпування (КБЕ), параметри якого безпосередньо впливають на ефективність виконання поставлених завдань. Однак рішення щодо його комплектації часто приймаються інтуїтивно, що може призводити до нерационального використання ресурсів та, навіть, зниження ефективності виконання завдань за призначенням до неприйнятного рівня.

Таким чином, постає необхідність у науково обґрунтованому підході до вибору елементів КБЕ, який би враховував їхній сукупний вплив на результати виконання завдань. Одним із шляхів вирішення зазначеного питання є розроблення методики вибору окремих елементів підсистем КБЕ ПСБ.

Розроблена методика вибору окремих елементів підсистем КБЕ ПСБ передбачає, що на основі вихідних даних, визначаються ймовірності P_{HiB} виконання етапів завдання H_i , для яких встановлені мінімальні показники ефективності, у разі використання базового B КБЕ.

Потім значення P_{HiB} порівнюється з мінімально прийнятною ймовірністю виконання етапу завдання $P_{Hi\ min}$. Якщо отриманні значення P_{HiB} не задовольняють умови завдання, тоді проводиться аналіз причин дефіциту бойових можливостей базового КБЕ. В іншому випадку (отриманні значення P_{HiB} задовольняють умови завдання) шляхом додавання до складу базового КБЕ зразка d_n елементу підсистеми КБЕ із доступної кількості m формуються b варіантів комплексу бойового екіпування B_j (n – номер зразка [$n=1, 2, \dots m$], j – номер варіанту КБЕ [$j=1, 2, \dots b$]).

Далі визначаються ймовірності P_{Higdn} виконання етапу завдання H_{ig} у разі використання зразка d_n елементу підсистеми КБЕ та ймовірності P_{HiBj} виконання етапів завдання H_i у разі використання B_j -го КБЕ (g – номер етапу завдання для виконання якого передбачається застосування певного зразка d

елементу підсистеми КБЕ). На основі визначених P_{Higdn} та P_{HiBj} розраховується ймовірність виконання завдання в цілому $P_{\epsilon z B_j}$ у разі використання B_j -го КБЕ.

Після чого кожне значення із множин варіантів $P_{\epsilon z B_j}$ та P_{HiBj} порівнюється з мінімально прийнятними ймовірностями виконання завдання в цілому $P_{\epsilon z min}$ та етапів $P_{Hi min}$. За результатами порівняння формуються множини варіантів, які задовольняють $P'_{\epsilon B_j}$ і не задовольняють $P''_{\epsilon B_j}$ умови завдання.

Якщо множину $P'_{\epsilon B_j}$ складає лише один варіант, тоді зразок елементу підсистеми варіанту КБЕ, що йому відповідає, є остаточним. В іншому випадку (множину $P'_{\epsilon B_j}$ складають більше ніж один варіант) або існує лише множина $P''_{\epsilon B_j}$ формується множина Парето-оптимальних варіантів з якої особа, що приймає рішення, на основі власних уподобань вибирає остаточний зразок елементу підсистеми КБЕ.

Вибраний у такий спосіб зразок елементу підсистеми КБЕ за своїми характеристиками дозволяє підтримувати заданий або максимально доступний рівень ефективності виконання поставлених завдань.

Отже, розроблено методіку вибору окремих елементів бойового екіпірування працівника сил безпеки, яка полягає у формуванні множини варіантів рішення задачі вибору зразка елементу підсистеми для КБЕ за показниками «ймовірність виконання етапів завдання» та «ймовірність виконання завдання в цілому» і формування з неї множини Парето-оптимальних варіантів; визначенні показників ефективності виконання завдання за допомогою кожного варіанта КБЕ та виборі з наявної множини Парето-оптимальних альтернатив такого варіанта КБЕ, який найкраще задовольняє вимоги поставленого завдання.

УДК 371.3(378)

Писаревський С.В., кандидат наук з державного управління, доцент, заступник начальника центру перепідготовки та підвищення кваліфікації, Національна академія Національної гвардії України, полковник

Смагін О.І., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури, Національна академія Національної гвардії України, підполковник

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У контексті сучасних загроз державній безпеці та збройної агресії проти України організація професійної військової освіти у Національній гвардії України (НГУ) набуває особливої стратегічної важливості. Підготовка

командного складу, розвиток лідерських і тактичних навичок, формування стратегічного мислення вимагають системного підходу до побудови навчального процесу. Одним із ключових завдань є адаптація військової освіти до стандартів НАТО, а також формування ефективної системи освітньої вертикалі.

Професійна військова освіта у Національній гвардії України організована за багаторівневою системою підготовки, яка передбачає проходження курсів тактичного (L-1), оперативного (L-2) та стратегічного (L-3, L-4) рівнів. Військовослужбовці проходять навчання в Національній академії НГУ, де впроваджено сучасні освітні технології, а навчальні програми адаптовано до вимог НАТО. Значна увага приділяється розвитку командирських якостей, тактичної медицини, бойової підготовки, використанню БпЛА, топографії, вогневої підготовки. Офіцери здобувають освіту за програмами, що поєднують академічні підходи та практичну підготовку до виконання завдань із забезпечення громадської безпеки, охорони об'єктів критичної інфраструктури, участі в бойових діях. Підготовка на курсах L-1 в НА НГУ охоплює до 100 годин практики з використанням сучасних тренажерів і навчального полігону.

Сучасна система професійної освіти в НГУ передбачає впровадження принципів НАТО відповідно до програми DEEP (Defence Education Enhancement Programme). Це стосується не лише змістового наповнення навчальних курсів, а й організації командно-штабних навчань, мовної підготовки, управлінських та комунікаційних тренінгів.

Активно впроваджуються освітні платформи, стандарти планування та проведення навчань за аналогією до збройних сил країн НАТО. Завдяки співпраці з країнами-партнерами здійснюється обмін досвідом, участь у спільних програмах, міжнародних курсах та сертифікаційних тренінгах.

Незважаючи на позитивні тенденції, існує низка проблем, що стримують розвиток професійної військової освіти. Серед них:

- застаріла матеріально-технічна база в окремих навчальних центрах;
- недостатня кількість сучасних симуляторів і навчальних засобів;
- нестача викладачів з бойовим досвідом, що ускладнює підготовку о/с;
- недостатнє фінансування інфраструктурних проєктів;
- необхідність оновлення нормативної бази військової освіти відповідно до нових загроз і завдань.

Залучення приватного сектору до процесу військової підготовки має значний потенціал. Державно-приватне партнерство може забезпечити:

- постачання симуляторів, автоматизованих систем тренувань, іт-рішень для дистанційного навчання;
- спільну розробку освітніх програм за участі фахівців у сфері кібербезпеки, інформаційних технологій, медицини;
- проведення стажувань і перепідготовки за підтримки бізнесу, галузевих центрів та іт-кластерів;

– модернізацію навчальної інфраструктури шляхом спільного фінансування інноваційних проєктів.

Цей напрям має перспективу не лише як механізм технічного оновлення, а і як міст між військовою освітою та цивільними професійними спільнотами.

Для подальшого розвитку системи професійної освіти НГУ необхідно реалізувати наступні стратегічні кроки:

– впровадження гібридного формату навчання (поєднання аудиторної і дистанційної підготовки);

– розширення мережі тренувальних центрів з полігонами і навчальними комплексами;

– підвищення рівня підготовки викладацького складу через стажування за кордоном та участь у міжнародних освітніх програмах;

– формування міждисциплінарних програм у співпраці з цивільними університетами та міжнародними організаціями;

– розвиток автономного освітнього середовища з використанням штучного інтелекту, систем моделювання і тестування віртуальної бойової обстановки.

Організація професійної військової освіти у Національній гвардії України є важливим компонентом забезпечення державної безпеки. Система підготовки командного складу поступово інтегрується до стандартів НАТО, проте потребує системного оновлення та розширення. Враховуючи сучасні виклики, зокрема гібридні загрози, збройну агресію та трансформацію бойового простору, необхідно продовжувати інституційну модернізацію, технічне переоснащення та міжнародну кооперацію у сфері військової освіти.

УДК 355.4.

Подвязніков С.М., старший викладач кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

Обрядін В.В., кандидат військових наук, доцент кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОБОТИ КОМАНДИРА ТА ШТАБУ БРИГАДИ З ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОГО ВОГНЕВОГО УРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА

На основі аналізу сучасних методик управління встановлені ключові проблеми у процесі ухвалення рішень: велика кількість інформації, що надходить до штабу; обмежений час на прийняття рішень; бюрократичні процедури; відсутність єдиної автоматизованої системи, яка б об'єднувала дані розвідки, управління вогнем і координацію підрозділів.

Проведене дослідження шляхів удосконалення методики роботи командира та штабу з організації комплексного ВУП дозволяє зробити ряд фундаментальних висновків, що мають як теоретичне, так і практичне значення для сучасного бойового управління.

Оптимізація процесу ухвалення рішень командиром і штабом - у сучасних бойових умовах цей процес є критичним фактором ефективного бойового управління, традиційні методи не відповідають сучасній темпам змін обстановки. Запропоновані шляхи оптимізації процесу: використання автоматичних систем боєм; впровадження ШІ для обробки інформації та прогнозування можливих варіантів дій; для надання підлеглим автономності запровадження принципу «розподіленого командування» (Mission Command). Оптимізація процесу дозволить зменшити час на планування, прискорити реакцію підрозділів на зміни обстановки.

Використання сучасних технологій у плануванні та реалізації ВУП - мають значний вплив на ефективність ВУП, забезпечують точне наведення ударів, інтеграцію різних видів ОВТ та взаємодію між підрозділами. Ключові технології включають: АСУБ – платформи DELTA, GIS Арта, Кропива; використання БПЛА; інтеграція штучного інтелекту та алгоритмів Big Data у процес аналізу обстановки.

Покращення координації між підрозділами бригади та іншими військовими формуваннями - одним із ключових викликів у сучасній війні є забезпечення ефективної взаємодії між різними родами військ.

Для покращення координації між підрозділами необхідно: запровадити єдину комунікаційну платформу для обміну інформацією між усіма родами військ (дозволить уникнути затримок у переданні даних); використовувати АСУ для координації ВУП у режимі реального часу (значно підвищить ефективність бойових дій), посилити інтеграцію засобів РЕБ для нейтралізації комунікацій противника, одночасно забезпечуючи безперебійний зв'язок між підрозділами.

Впровадження кращих практик та досвіду ЗСУ у сучасній війні: масове застосування БПЛА; застосування мобільних груп для виконання ударних завдань; активне використання засобів РЕБ.

Запропоновані заходи щодо вдосконалення організації ВУ: повна цифровізація управління боєм із застосуванням сучасних платформ для обміну інформацією та координації ударів; масштабне використання безпілотних технологій; інтеграція засобів РЕБ у загальну систему управління бойовими діями; проведення навчань на основі реальних бойових сценаріїв. Ці заходи сприятимуть підвищенню ефективності управління бригадою у бою, забезпечать кращу координацію між підрозділами та дозволять ефективніше реалізовувати завдання з ВУП.

УДК 355

Прозванюк О.В., викладач кафедри забезпечення державної безпеки, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), підполковник

ОХОРОНА ТА ОБОРОНА ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ І КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В РІЗНИХ УМОВАХ ОБСТАНОВКИ В СКЛАДІ ВЗВОДУ

Охорона та оборона важливих об'єктів є невід'ємною частиною забезпечення національної безпеки. Ефективність охорони та оборони залежить від чіткої організації, високої підготовки особового складу та використання сучасних технологій. Ведення охоронних і оборонних дій вимагає від військовослужбовців високого рівня професіоналізму, витривалості та дисципліни.

Під час охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій основними завданнями підрозділу є недопущення проникнення до об'єкту сил спеціальних операцій противника, а також диверсійно-розвідувальних груп та відбиття їх нападу. В залежності від завдання, умов обстановки, а також характеру функціонування об'єктів (комунікацій) підрозділи ведуть охоронні, оборонні, сторожові, загороджувальні, патрульні дії.

Спостереження є основою успішної охорони та оборони, що дозволяє своєчасно виявити загрози. Під час організації охорони командир взводу вказує порядок ведення спостереження за місцевістю, повітрям, призначає спостерігача, вказує його місце і завдання, а також встановлює порядок дій особового складу у разі раптового нападу противника. Крім цього, командир взводу визначає кількість чергових вогневих засобів, їхні основні та запасні позиції, сектори ведення стрільби та призначає орієнтири.

Організація контрольно-пропускних пунктів є ефективним засобом контролю доступу на об'єкт. Інженерне обладнання території об'єкта значно ускладнює дії противника та підвищує обороноздатність. Використання сучасних засобів зв'язку та автоматизація підвищує ефективність управління підрозділами в умовах охорони та оборони та дозволяє забезпечити ефективне управління підрозділами в умовах динамічної обстановки. На кожну добу для розпізнавання своїх військовослужбовців встановлюється пропуск і відгук.

Підготовка особового складу до ведення бойових дій в умовах міської забудови є важливим аспектом сучасних конфліктів. Особовий склад контрольно-пропускних пунктів може застосовувати силу і зброю для особистого захисту від збройного нападу, забезпечення власної безпеки або безпеки іншого персоналу, якому загрожує небезпека, при спробі захоплення, пошкодження або викрадення цивільного чи військового персоналу, при перешкоджанні персоналу в виконанні завдань, при намаганні вкрати або знищити обладнання контрольно-пропускного пункту.

Охорона та оборона важливих об'єктів є складним і багатограним

завданням, яке вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення. Тільки за умови тісної взаємодії всіх складових системи можна забезпечити ефективну охорону та оборону критично важливих об'єктів.

УДК 355.45:621.039

Росляков О.В., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), підполковник

Суконько С.М., доктор філософії з державної безпеки, заступник начальника науково-дослідного центру – начальник науково-дослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

ПІДХОДИ ЩОДО ПОБУДОВИ БУФЕРНОЇ ЗОНИ ЗАХИСТУ ЯДЕРНИХ УСТАНОВОК ВІД БПЛА

Сучасні безпілотні літальні апарати (БПЛА), включно з дронами-камікадзе, автономними системами та роями дронів, становлять серйозну загрозу для безпеки ядерних об'єктів. Ефективна протидія потребує просторово-організованого багаторівневого захисту, ключовим елементом якого є буферна зона – просторово-часовий бар'єр для раннього виявлення, ідентифікації та знешкодження БПЛА до наближення до критичних елементів об'єкта.

Буферна зона забезпечує запас часу для реагування, інтегруючи радары ближньої дії, комплекси радіоелектронної боротьби (РЕБ) і протидронові системи. Концепція такої зони відповідає рекомендаціям Міжнародного агентства з атомної енергії щодо фізичного захисту ядерних установок. Ефективне функціонування залежить від взаємодії засобів спостереження, радіоелектронної боротьби (РЕБ) та вогневого ураження.

Межі буферної зони визначаються тактико-технічними характеристиками наявних засобів протидії та параметрами можливих загроз. Зокрема, враховується швидкість і траєкторія БПЛА, дальність дії його озброєння, а також наслідки уламкового ураження навіть у випадку збиття до підльоту до об'єкта.

Мінімальний рубіж буферної зони встановлюється на такій відстані від периметра АЕС, де навіть ураження БПЛА (чи його уламків) не здатне спричинити критичних наслідків для об'єкта. Цей параметр враховує дальність розльоту уламків і можливе планування апарата після втрати керування через дію РЕБ.

Максимальний рубіж визначається з урахуванням просторового розміщення мобільних вогневих груп (МВГ), їх чисельності, ефективної дальності засобів ураження та часу реагування. Винесення вогневих позицій за межі периметра АЕС забезпечує можливість раннього перехоплення загрози,

однак вимагає значних організаційних і матеріальних ресурсів. Тому визначення меж буферної зони є оптимізаційною задачею, що враховує розподіл сил ППО, видимість місцевості, логістику доступу до позицій, а також необхідну щільність вогневого покриття.

Дослідження підтверджують доцільність кругової зони, яка забезпечує повне перекриття простору спостереження та ураження. Розташування МВГ на відстані 1–2 км від периметра, за умови належної видимості та доступу, дозволяє ефективно протидіяти БПЛА, у тому числі сучасним апаратам зі складними траєкторіями. Визначено ключові критерії проектування такої зони, зокрема – мінімальну та максимальну відстань розгортання засобів ураження, параметри дії БПЛА після втрати керування, та умови ефективного перекриття простору спостереження і ураження.

Таким чином, концепція буферної зони створює основу для реалізації інтегрованої моделі протидії БПЛА під час оборони АЕС, дозволяє збалансувати час реагування і ресурси, забезпечити багаторівневий просторовий захист об'єкта та підвищити загальний рівень безпеки ядерних установок.

УДК 32.019.51

Смоляк Д.С., ад'юнкт Другого науково-методичного Центру, Воєнна академія імені Євгенія Березняка (м. Київ), підполковник

Леонов О.С., доктор філософії з політології, старший викладач кафедри міжнародних відносин та стратегічних комунікацій, Воєнна академія імені Євгенія Березняка (м. Київ), підполковник

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЯХ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У сучасних умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України стратегічні комунікації набули виняткового значення як інструмент протидії ворожій пропаганді, мобілізації суспільства та формування міжнародної підтримки. Штучний інтелект (ШІ) стає ключовим компонентом цієї системи, відкриваючи нові можливості для аналізу інформаційного середовища, оперативного реагування на загрози та побудови ефективних наративів.

Застосування ШІ у сфері стратегічних комунікацій забезпечує здатність обробляти великі масиви даних у режимі реального часу, виявляючи патерни, аномалії, характерні для дезінформаційних кампаній. Інструменти ШІ дозволяють виявляти джерела поширення фейкових повідомлень, бот-мережі та інформаційні вкиди ще до того, як вони набудуть масового резонансу. У війні, що ведеться не лише силовим способом, і й у цифровому просторі, швидкість та точність є критичними для збереження життя людей і територій країни.

Водночас виникає низка викликів, пов'язаних із використанням ШІ. Передусім – це ризик поширення дезінформації. Алгоритми на основі глибокого навчання здатні створювати правдоподібні тексти, відео та аудіо, які важко відрізнити від справжніх. Це ускладнює верифікацію контенту та сприяє розмиттю межі між правдою і фальсифікацією.

З іншого боку, штучний інтелект відкриває шлях до побудови більш ефективних стратегічних комунікацій. За допомогою аналізу поведінкових моделей та соціальних трендів, системи на базі ШІ дозволяють створювати меседжі, адаптовані до конкретних цільових аудиторій, підвищуючи ймовірність їх сприйняття та посилюючи довіру до джерела інформації. У поєднанні з даними з відкритих джерел (OSINT), такі підходи забезпечують динамічну реакцію на зміни в інформаційному полі та швидке реагування на ворожі наративи.

Не менш важливим аспектом є захист каналів стратегічної комунікації від кібератак. Алгоритми ШІ ефективно використовуються для моніторингу кіберпростору, виявлення загроз та автоматичного блокування підозрілої активності. Це дозволяє мінімізувати ризики компрометації офіційних комунікаційних платформ, зберігаючи довіру до повідомлень державних інституцій.

У контексті російсько-української війни ШІ відіграє важливу роль у міжнародному інформаційному позиціонуванні України. Аналітичні інструменти допомагають формувати цільові наративи для зовнішньої аудиторії, спираючись на культурні, політичні пріоритети та ціннісні орієнтири різних країн. Це сприяє підвищенню ефективності дипломатичних зусиль, інформаційної підтримки України за кордоном і зміцненню коаліції демократичних держав.

Таким чином, штучний інтелект є потужним чинником трансформації стратегічних комунікацій в умовах війни. Його роль полягає не лише в підвищенні ефективності оборони інформаційного простору, а й у проактивному формуванні змісту, який здатний об'єднати націю, мобілізувати міжнародну підтримку та протистояти інформаційній агресії.

УДК 355.45:355.4:351.746.1(477)

Ставицький О.М., доктор педагогічних наук, професор, начальник кафедри тактики та застосування підрозділів Збройних сил України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький), полковник

Дацков А.В., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри тактики та застосування підрозділів Збройних сил України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький), полковник

Сімчук П.М., викладач кафедри тактики та застосування підрозділів Збройних сил України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький), підполковник

Орлов Є.В., старший викладач кафедри тактики та застосування підрозділів Збройних сил України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький), працівник

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ У ПРОЦЕСІ ПЛАНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ РОЗВІДКИ (СЕКЦІЇ S-2) ШТАБУ ПРИКОРДОННОЇ КОМЕНДАТУРИ ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ (ПРИКОРДОННОГО ЗАГОНУ) З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ СТАНДАРТНИХ ОПЕРАЦІЙНИХ ПРОЦЕДУР

Досвід застосування органів (підрозділів) Державної прикордонної служби України під час відсічі повномасштабної збройної агресії російської федерації проти нашої держави підтверджують зростання ролі підготовки органів управління у ході планування бою (бойових дій).

Аналіз роботи штабів частин і підрозділів сил оборони в ході процесу планування показує зростання ролі застосування методологічних основ військового процесу вироблення рішення (ВПВР) за стандартними операційними процедурами, що застосовуються у збройних силах країн-членів північно-атлантичного альянсу. Окрім практичної складової нарощується й нормативно-правове забезпечення, що має за мету повну імплементацію застосування зазначених стандартів на відповідних рівнях органами військового управління. Отриманий досвід бойових дій органами та підрозділами Державної прикордонної служби України зумовив й необхідність активного застосування процесу планування бою (бойових дій).

Пройшовши нелегкий шлях переосмислення від сталих прикордонних структур до абсолютно нових (іноді нетипових) виключно військових формувань, відомству доводиться перебудовувати і процедурну складову їх діяльності.

Сучасна практика роботи штабів під час планування бою (бойових дій) зосереджена не тільки на виконанні низки визначених етапів, а й на постійному, динамічному розвитку, врахуванні нових тактик застосування сил і засобів, появою більшої кількості зразків високоточної зброї, зростанням маневреності підрозділів, а також на впровадженні автоматизованих систем управління військами, що в свою чергу робить процес більш складним та з більшою кількістю невідомих.

Одним із видів бойового забезпечення є розвідувальне забезпечення, планування якого здійснюється відповідними відділами (секціями) штабу.

Відділи штабу прикордонного підрозділу, які відповідальні за питання розвідки (секція S-2), планування (секція S-3) – через ISTAR (Intelligence, Surveillance, Target, Acquisition and Reconnaissance) та вогневе ураження FSCC (Fire Support Coordination Center) працюють спільно, з метою визначення інформаційних потреб, розподілу ресурсів і синхронного забезпечення

необхідною інформацією аналітичних та вогневих підрозділів під час планування бою.

Враховуючи, що робота кожної секції штабу має свої особливості та відповідні труднощі у виконанні, найкращим варіантом опанування залишається допомога у покроковому роз'ясненні усього процесу із виокремленням основного масиву посадових обов'язків та роз'яснення порядку їх виконання через призму наявних причинно-наслідкових зв'язків, що беззаперечно є фундаментом ВПВР. Логічно, таку роботу слід розпочинати із секції S-2 та посадових осіб, що входять до її складу.

УДК 351.86; 343.32

Супрунова І.В., доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка» (м. Житомир)

Прокопчук М.Л., аспірант кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка» (м. Житомир)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

У сучасному світі тероризм продовжує залишатися однією з найбільших загроз безпеці та стабільності. Динамічний характер терористичних викликів, поява нових форм і методів терористичної діяльності та джерел її фінансування, вимагають постійного вдосконалення державних механізмів протидії цьому небезпечному явищу. Особливої актуальності проблема набуває в контексті геополітичних трансформацій та збройних конфліктів, які створюють додаткові передумови для поширення терористичної загрози.

Особливість тероризму на сучасному етапі виявляється в радикальній диверсифікації каналів комунікації терористичних угруповань, зростанні рівня їх транснаціональної мобільності та принциповій зміні механізмів вербування й ідеологічної пропаганди, що відбувається переважно в віртуальному інформаційному просторі. Особливо критичного значення набувають гібридні загрози, які поєднують класичні терористичні практики з кіберінструментарієм деструктивного впливу, що суттєво ускладнює процеси своєчасної ідентифікації та нейтралізації потенційних терористичних ризиків. З наростанням таких викликів актуальними є наступні напрями удосконалення механізмів боротьби з тероризмом:

1. Посилення законодавства. Важливо постійно вдосконалювати законодавство, щоб воно відповідало сучасним викликам і загрозам тероризму, зокрема, в частині посилення відповідальності за терористичні дії.

2. Підвищення ефективності діяльності розвідувальних служб. Збільшення спроможностей розвідувальних служб у виявленні, моніторингу та запобіганні

терористичним загрозам допоможе знизити ризик терористичних актів.

3. Міжнародне співробітництво. Співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями є важливою для обміну інформацією, розвідувальним аналізом та спільних операцій з метою запобігання терористичним загрозам.

4. Запобігання радикалізації. Розвиток програм профілактики радикалізації, освітніх кампаній та соціальних проектів спрямованих на запобігання втягнення людей у терористичні групи.

5. Кібербезпека. Захист критичної інфраструктури від кібератак, а також боротьба з кібертероризмом, включаючи виявлення та припинення кіберзагроз та кібератак.

6. Впровадження технологій штучного інтелекту та аналізу даних. Використання інноваційних технологій для аналізу великих обсягів даних допоможе виявляти підозрілі зв'язки та патерни, що можуть вказувати на можливі терористичні загрози.

7. Підвищення обізнаності громадськості. Освітня робота з громадськістю про терористичні загрози, методи їх виявлення та поведінка у випадку терористичного акту допоможе залучити громадян до співпраці з правоохоронними органами.

8. Запобігання фінансуванню тероризму. Вдосконалення механізмів контролю за міжнародними фінансовими транзакціями та співробітництво з фінансовими установами для виявлення та припинення фінансування терористичних організацій.

Таким чином, ефективна протидія тероризму вимагає системного, багатовекторного підходу, який охоплює законодавчі, інституційні, технологічні та соціально-комунікативні аспекти. Запропоновані напрями удосконалення спрямовані на створення більш ефективної й комплексної системи боротьби з тероризмом та сприятимуть формуванню стратегії забезпечення антитерористичної безпеки країни.

УДК 355.02

Ткаченко К.М., доктор філософії, заступник начальника кафедри військового зв'язку та інформатизації, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), підполковник

Кравченко С.О., кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри Сухопутних військ, Національний університет оборони України (м. Київ)

МІЖВІДОМЧА ВЗАЄМОДІЯ ФОРМУВАНЬ СИЛ БЕЗПЕКИ І СИЛ ОБОРОНИ ПРИ ОПЕРАТИВНОМУ ЗАСТОСУВАННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну продемонструвало, що ефективне оперативне застосування сил безпеки і оборони можливе лише за

умови чіткої міжвідомчої взаємодії. В умовах постійно змінної обстановки, високої динаміки бойових дій та залучення підрозділів різного підпорядкування координація дій стає критичним чинником успіху операцій. Наразі в Україні ще залишаються системні проблеми у сфері обміну розвідданими, узгодженості управління та стандартизації тилового забезпечення.

Досвід бойових дій у Київській, Харківській, Херсонській операціях 2022–2023 років свідчить: коли підрозділи з різних відомств взаємодіють за єдиним задумом, це забезпечує синергію сил, гнучкість і прискорене реагування. Натомість фрагментарність управління та відсутність спільної картини призводять до втрати темпу операції, плутанини з логістикою і взаємного перешкоджання.

У цьому контексті важливим є вивчення досвіду країн-членів НАТО, зокрема США та Великої Британії, де міжвідомчі операції є основою військової доктрини. Особливо показовими є приклади з операцій ISAF та «Inherent Resolve», де створювались багатонаціональні штаби та об'єднані розвідувальні центри.

Можна виділити декілька основних напрямків удосконалення взаємодії, по-перше, єдине управління. Необхідне створення спільних штабів або центрів управління на рівні ОТУ, де представлені всі задіяні структури. Це дозволить здійснювати планування, координацію та контроль у режимі реального часу. Аналогом має стати концепція «єдиного командного простору».

По-друге, інтегрована розвідка. Критично важливим є об'єднання розвідданих з різних джерел – технічної, агентурної, кібер- та космічної розвідки – в єдину платформу. Система «Дельта», створена в Україні за підтримки партнерів, вже продемонструвала ефективність у цьому напрямі, але потребує подальшої адаптації для повноцінного міжвідомчого використання.

По-третє, логістика і тилове забезпечення. Успішність операцій значною мірою залежить від надійної логістики. Створення спільних логістичних штабів, стандартизація звітності, взаємне використання складів, транспортних маршрутів і медичних потужностей – це ті заходи, що здатні забезпечити безперервне постачання у динамічних умовах бою.

І останнє – це правове забезпечення. Необхідне унормування юридичних аспектів міжвідомчої взаємодії: делегування повноважень, зони відповідальності, командні права у спільних операціях. Відповідні зміни мають бути відображені в доктринальних документах і наказах Генерального штабу. Таким чином, міжвідомча взаємодія формувань ССБ і СО має перейти з площини «координації за потреби» до системної практики спільного планування, управління, розвідки, логістики та інформаційної взаємодії. Україна вже зробила важливі кроки в цьому напрямі, зокрема завдяки системі «Дельта», практиці ОТУ, впровадженню цифрових платформ. Однак подальший розвиток потребує нормативного підкріплення, інституалізації рішень і впровадження міжвідомчих командних структур, адаптованих до стандартів НАТО.

УДК 355.48

Товма М.І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПРОТИДІЇ ОПЕРАЦІЯМ ПРОТИВНИКА
В СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ**

Під час війни інформаційно-психологічні операції (ІПсО) є важливою складовою збройного протистояння. Противник використовує інформаційний вплив для дестабілізації суспільства, зниження морального духу військовослужбовців і цивільного населення, поширення дезінформації та створення хаосу. Інформаційно-психологічна протидія (ІПП) є ключовим елементом сучасних військових та гібридних конфліктів. Багато країн, зокрема США, Великобританія, країни НАТО, Україна та Ізраїль, активно використовують ІПП для захисту інформаційного простору.

Стратегічні комунікації передбачають єдину інформаційну політику держави та військового командування, залучення авторитетних осіб (волонтерів, військових експертів, лідерів), використання соціальних мереж та ЗМІ для поширення правдивої інформації.

Психологічна стійкість населення передбачає створення «інформаційних щитів» – платформ для перевірки новин, навчання громадян та військових розпізнавати ворожі маніпуляції, проведення інформаційних кампаній щодо збереження морального духу.

Активно використовується кіберзахист та цифрова гігієна – блокування ворожих ресурсів та мереж ботів, захист державних і військових інформаційних систем, інформування громадян про безпеку в інтернеті.

Робота з військовими та спецслужбами передбачає організацію психологічної підготовки військовослужбовців до інформаційного тиску, проведення контрпропагандистських заходів, виявлення та нейтралізація агентів впливу. Активно використовується контрдезінформація – залучення незалежних медіа та фактчекінгових платформ, створення альтернативних інформаційних наративів, оперативне спростування фейків через офіційні канали зв'язку.

В сучасних умовах застосовуються основні методи протидії ІПсО:

- інформаційні кампанії (поширення правдивої інформації, пояснення ситуації);
- медійна підтримка військових операцій (репортажі з передової, історії героїв);
- кібербезпека (захист від хакерських атак, контроль інформаційного простору);
- робота з населенням в окупованих регіонах (підтримка зв'язку, поширення надійної інформації);

– фактчекінг (перевірка новин та джерел, боротьба з фейками).

Виходячи із міжнародного досвіду в умовах сучасної війни Україна використовує заходи для захисту інформаційного простору та підвищення стійкості суспільства. Для цього активно застосовуються методи центру протидії дезінформації при РНБО, психологічні операції, військові та цивільні інформаційні ініціативи, кампанія «Армія FM» – українське військове радіо в зоні бойових дій, кібероперації IT-армії України проти ресурсів противника, інформаційна взаємодія з країнами-партнерами, тощо.

Таким чином, міжнародний досвід інформаційно-психологічної протидії доводить, що в сучасних війнах інформація є такою ж потужною зброєю, як і звичайне озброєння. Найефективніші країни активно поєднують психологічні операції, кібербезпеку, стратегічні комунікації та співпрацю з незалежними медіа для боротьби з інформаційними загрозами.

УДК 355.4

Толстоносов Ю.М., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування НГУ, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків), полковник

Толстоносов Д.Ю., кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри бойового та логістичного забезпечення, Київський інститут Національної гвардії України (м. Київ), полковник

РИЗИКИ ЗАСТОСУВАННЯ АВТОНОМНИХ СИСТЕМ ОЗБРОЄННЯ В СУЧАСНИХ ВІЙНАХ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ

Останнім часом, окрім звичайних засобів збройної боротьби, держави із потужним економічним, науково-технічним та інтелектуальним потенціалом розпочали активні розробки новітніх систем озброєння, обладнаних штучним інтелектом які часто називають автономними системами озброєння (далі – АСО).

Російсько-українська війна прискорила процеси вдосконалення озброєння, а людство постало на порозі ери багатоцільового застосування АСО.

В той же час, поряд з перевагами застосування АСО, міжнародна спільнота вбачає виникнення серйозних безпекових, етичних та правових загроз для сучасного світу, пов'язаних з використанням цих «роботів-вбивць», а саме:

1. Відсутність (обмеженість) людського контролю:

АСО, самостійно приймаючи рішення про застосування зброї без людського втручання, порушують фундаментальні вимоги гуманітарного права;

наявність програмних помилок, виникнення технічних перебоїв в роботі систем можуть призвести до непередбачуваних наслідків використання зброї.

2. Етичні проблеми:

передача рішень про вбивство людей машинами, які позбавлені емоцій та моральних критеріїв, знецінює людське життя;

не визначено відповідального (розробник, оператор, командир чи сама система) та ступеню відповідальності за непередбачувані наслідки дій АСО.

3. Ризики для міжнародної безпеки:

активна розробка АСО стимулює держави до перегонів за технологічну перевагу у сфері озброєння;

існує ймовірність, заволодіння АСО терористичними організаціями або НЗФ, що приведе до збільшення загроз в сучасному світі;

використання АСО без достатнього людського контролю може призвести до ескалації військових конфліктів.

4. Технічні ризики:

АСО можуть бути зламані або перепрограмовані кіберзлочинцями та використатися проти цивільного населення та своїх військ;

немає повної впевненості у прогнозованості дій АСО в складних, швидкоплинних або незнайомих умовах оперативної обстановки.

5. Юридичні проблеми:

наразі не існує єдиних міжнародних стандартів і нормативно-правової бази, що регламентуватиме технічні вимоги до безпеки та механізмів контролю за використанням АСО.

Отже, широке використання АСО породжує низку серйозних викликів. Найбільш небезпечними є: втрата людського контролю над застосуванням військової сили, етична неприйнятність делегування «машинам» прийняття рішень про позбавлення людини життя та потенційна загроза порушення міжнародного гуманітарного права.

Окремо слід відзначити зростаючу небезпеку з боку недержавних суб'єктів які часто діють поза правовим полем, що робить використання АСО в їхніх руках особливо небезпечним і потенційно неконтрольованим.

У цьому контексті світова спільнота має терміново розпочати напрацювання міжнародних стандартів і нормативно-правової бази, що регламентуватиме технічні вимоги до безпеки, етичні обмеження та механізми прозорого нагляду і контролю за використанням АСО.

УДК 355.23

Чухлатий А.В., доцент кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

**ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ БОЮ (ДІЙ) ПІДРОЗДІЛІВ
РОДІВ ВІЙСЬК ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ВІЙСЬК
В УРБАНІЗОВАНІЙ МІСЦЕВОСТІ**

Урбанізація – це історичний процес підвищення ролі міст, міського способу життя та міської культури у розвитку суспільства, пов'язаний з

просторовою концентрацією діяльності у порівняно нечисленних центрах і ареалах переважного соціально-економічного розвитку. Термін урбанізація з'явився вперше у зарубіжній літературі в 1867 році в Іспанії, а в українській мові цей термін почав використовуватися в науковій літературі з кінця 1960-х років.

На сучасному етапі урбанізація характеризується такими тенденціями: швидко зростає кількість міського населення та рівень урбанізації (переважно за рахунок країн, що розвиваються); особливо швидко ростуть міста-мільйонери; формуються міські агломерації, людність яких перевищує мільйон осіб, а в багатьох країнах скупчення агломерацій мільйонерів творять мегалополіси; поряд із процесами урбанізації у розвинених країнах відбуваються процеси субурбанізації.

При веденні наступального бою в населеному пункті у складі бригади механізований (мотопіхотний, гірсько-піхотний, гірсько-штурмовий) батальйон (далі – батальйон), як правило, наступає однією-двома магістральними вулицями з прилеглими кварталами на фронті до 1000 м.

Механізована (мотопіхотна, гірсько-піхотна, гірсько-штурмова) рота (далі – рота) наступає однією вулицею або всередині кварталу. Глибина завдання батальйону (роти) при веденні наступального бою у населеному пункті може бути менше, ніж у звичайних умовах. Найближчим завданням батальйону може бути захоплення опорного пункту або одного, а іноді двох-трьох кварталів, подальшим завданням – оволодіння важливими об'єктами (кварталами) у глибині оборони противника.

Найближчим завданням роти є – оволодіння будинком (частиною великого будинку або декількома невеликими будинками) в опорному пункті противника. Бойовий порядок батальйону (роти) для ведення наступу в населеному пункті будується, як правило, в два ешелони; при захопленні невеликого населеного пункту – в один ешелон з виділенням ЗВРез. Батальйону (роти) першого ешелону може бути приданий артилерійський дивізіон (батарея). Більша частина мінометної батареї, гранатометного і протитанкового підрозділів, танків і вогнеметів додаються ротам (взводам). Для блокування і захоплення великих споруд або важливих укріплених об'єктів населеного пункту, підготовлених до довготривалої оборони, механізований батальйон може призначатись у штурмовий загін. У штурмовому загоні створюються дві-три штурмові групи силою до роти кожна. Штурмовий загін (група), як правило, посилюється танковим підрозділом, артилерією, вогнеметниками, протитанковими засобами, підрозділами ППО та інженерних військ, а також забезпечуються підривними зарядами, аерозольними (димовими) і запалювальними засобами. Загону може додаватись артилерійський дивізіон, групі – батарея.

Механізований (мотопіхотний, гірсько-піхотний, гірсько-штурмовий) взвод (відділення) (далі – взвод (відділення)) наступає, як правило, ізольовано від сусідів з подоланням великої кількості завалів, що утворилися внаслідок

руйнувань будівель, пожеж і барикад, під фланговим, перехресним і багатоярусним вогнем противника та уражає його на близьких дистанціях, а часто й у рукопашному бою.

УДК 355.23

Чухлатий А.В., доцент кафедри державної безпеки та управління оперативного факультету, Національна академія Національної гвардії України (м. Харків)

ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БОЮ ЗА СТАНДАРТАМИ НАТО. ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОГО РІШЕННЯ ЯК МОДЕЛЬ ПЛАНУВАННЯ

Планування операції (бою) – у військовій справі – детальна розробка змісту та послідовності виконання військами (силами) бойових завдань, питань розподілу їх зусиль за напрямками дій, взаємодії, всебічного забезпечення та управління; складова частина підготовки операції (бою). Здійснюється на основі рішення командувача (командира) на операцію (бій), вказівок вищого штабу, всебічної оцінки обстановки, а також передбачення можливого розвитку подій і точних оперативно-тактичних розрахунків.

В цілому процеси планування бою за стандартами ЗСУ та процес прийняття військового рішення за стандартами НАТО на бригадному (батальйонному) рівні відповідають етапам їх проведення. Послідовність та порядок проведення тактичних нарад (брифінгів), видання попередніх розпоряджень при паралельно-зустрічному методі роботи штабу, проведення організації взаємодії на макеті місцевості є тими стандартизованими процесами, які є подібними. Разом з тим, в ході детального (глибокого) дослідження процесу прийняття військового рішення встановлено, що послідовність виконання стандартизованих процесів етапів планування, їх логіка, раціональність та аналітичний розгляд відіграє важливу роль в ефективності проведення планування.

Командири відповідальні за планування. Вони керують процесом планування використовуючи свої знання, досвід та особисті якості взаємодіючи з їхніми штабом та підрозділами. У той час, коли штаби проводять більш детальний аналіз, готують плани та накази, командири відіграють головну роль у плануванні впроваджуючи їхній командирський намір, вимоги командира щодо надання важливої (критичної) інформації та вказівок щодо планування. Ці заходи є орієнтиром для активації роботи штабу та підпорядкованих командирів. Штаби допомагають командирам з координацією та детальним аналізом, необхідними для перетворення командирського наміру, вимог командира щодо надання важливої інформації, а також вказівок командира щодо планування у план або наказ.

Ефективне планування базується на концепції цільового управління.

Цільове управління зосереджене на цілі операції, а не на кожній деталі, які забезпечують досягнення загальної мети. Робота під час цільового управління підпорядкованих командирів у всіх ешелонах, які проявляють розумну ініціативу в межах наміру командира, призводить до успішних результатів. Штаб ініціює роботу підпорядкованих командирів та штабів та підтримує їх, коли віддає бойове розпорядження. Бойові розпорядження – це інструмент для забезпечення виконання бойових наказів. Командування вищого рівня дає підлеглим максимальну свободу щодо планування та дій під час виконання завдань, залишає за ними право прийняття рішення – "яким чином" виконати завдання. Менш ефективним вважається планування, яке базується на використанні концепції детального управління. Командири, які розуміють динаміку змін у часі враховуючи невизначеність щодо противника та своїх сил, краще пристосовані для розробки ефективних планів. З огляду на характер операцій, об'єктом планування є не усунення невизначеностей, а розробка основи дій серед них. Повномасштабні операції вимагають гнучкого підходу до планування, який адаптує методи планування до кожної ситуації.

УДК 378.147:355.237

Шмідт Т.М., викладач кафедри, Воєнна академія імені Євгенія Березняка (м. Київ)

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України та активізації міжнародного військового співробітництва особливої актуальності набуває проблема формування міжкультурної компетентності у майбутніх військових фахівців. Фахова діяльність українського офіцера дедалі частіше передбачає участь у спільних операціях, навчаннях і місіях у багатонаціональному середовищі, що потребує не лише фахових знань, а й здатності до ефективної міжкультурної взаємодії.

У межах нашого дослідження визначено та обґрунтовано комплекс методів, які сприяють формуванню міжкультурної компетентності у майбутніх військових фахівців. До них віднесено:

кейс-метод, що дозволяє аналізувати міжкультурні ситуації та моделі поведінки;

симуляційні та рольові ігри, які розвивають емоційну готовність до взаємодії; тренінги та семінари з міжкультурної тематики;

міжкультурні тренінги та семінари – для розвитку здатності до результативної комунікації в багатонаціональному середовищі;

обговорення культурних кейсів як засіб розвитку критичного мислення;

міжкультурні обміни та стажування, що дають практичний досвід безпосереднього контакту з іншими культурами;

дебати, на міжкультурні теми, спрямовані на розвиток аргументованого мислення і толерантності;

вивчення культури через мистецтво, літературу та медіа як джерело глибшого розуміння ментальності та цінностей інших народів.

Запропонований комплекс методів дозволяє формувати міжкультурну компетентність на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях. Такий підхід сприяє підготовці військових фахівців, здатних ефективно виконувати завдання у міжнародному безпековому середовищі з повагою до культурного різноманіття та готовністю до конструктивної взаємодії з партнерами.

УДК 658

Шпак Ю.В., доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка» (м. Житомир)

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ

У сучасних умовах воєнного стану публічне управління підприємницькою діяльністю набуває особливого значення як інструмент забезпечення економічної стійкості держави. Військові дії спричинили масштабні порушення в ланцюгах постачання, функціонуванні логістики, енергетичній безпеці, а також призвели до руйнування об'єктів критичної інфраструктури та втрати підприємницького потенціалу у ряді регіонів. У такому контексті головним завданням публічного управління є створення умов, які забезпечать збереження, адаптацію та відновлення підприємницької активності.

Серед пріоритетних напрямів державної політики у сфері стимулювання інвестицій доцільним є впровадження адаптивного регуляторного середовища, орієнтованого на потреби бізнесу. Таке середовище має забезпечувати мінімізацію адміністративних бар'єрів, створення гнучких умов для здійснення підприємницької діяльності та надання державних гарантій безпеки. До ключових елементів цього підходу належать: впровадження спеціальних режимів оподаткування, оптимізація процедур реєстрації суб'єктів господарювання та отримання дозвільних документів, а також формування інструментів пріоритетного фінансування підприємств, що функціонують у стратегічно важливих секторах національної економіки.

Особливої ваги набуває реалізація публічно-приватного партнерства як форми взаємодії держави та бізнесу для вирішення завдань воєнного часу.

Зокрема, мова йде про залучення приватного сектору до виконання оборонних замовлень, забезпечення логістичної підтримки Збройних Сил України, участь у відбудові об'єктів інфраструктури та виробництві товарів першої необхідності. Держава в цьому випадку виступає гарантом прав і зобов'язань, що дозволяє підвищити довіру до публічних інституцій і стимулювати інвестиційну активність навіть в умовах невизначеності.

Ключову роль у забезпеченні економічної безпеки відіграє державна підтримка малого та середнього бізнесу як найбільш мобільного і водночас вразливого сегмента національної економіки. Механізми такої підтримки охоплюють субсидування, пільгове кредитування, грантові програми та створення антикризових фондів. Успішною практикою стало впровадження платформ електронного урядування, які забезпечують швидкий доступ до адміністративних послуг та програм підтримки в цифровому форматі, зменшуючи ризики фізичної недоступності під час бойових дій.

Отже, публічне управління підприємницькою діяльністю в умовах воєнного стану набуває стратегічного значення, оскільки забезпечує не лише економічну життєздатність країни, а й формує підґрунтя для її післявоєнного відновлення. Успішна реалізація політик у цій сфері потребує поєднання нормативної гнучкості, управлінської компетентності та інституційної взаємодії між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

ЗМІСТ

Аблазов І.В.

Використання штучного інтелекту в когнітивних війнах 3

Бабій Ю.О., Маланчій М.О., Полюк В.С., Кравчук В.В.

Методика формування державного замовлення на підготовку офіцерських кадрів Державної прикордонної служби України 4

Бабков Ю.П.

Система форм застосування сил безпеки України 5

Багмут І.В.

Іноземна мова у професійній підготовці: інструментарій для формування компетентності у читанні 6

Бацамут В.М.

До питання проведення пошуку озброєних злочинців у населених пунктах на деокупованій території 8

Башкатов Є.Г., Кашмар О.І.

Впровадження бойових документів за стандартами НАТО (OPORD, WARNO, FRAGO) у систему бойового управління Збройних сил України ... 9

Біленко О.І., Коломійцев О.В., Павлов Д.В.

Основні напрямки нейтралізації загроз від БПЛА 11

Брюхно О.Г.

Невизначена втрата як форма тривалої психологічної травми: сучасні виклики та практичні рішення 13

Бурчак Я.О.

Державне стимулювання інвестицій у відновлення критичної інфраструктури в умовах війни 14

Бутузов В.Ю.

Проблемні аспекти та передумови моделювання процесів функціонування батальйонної тактичної групи Національної гвардії України під час участі у стабілізаційних діях 15

Васищев В.С., Керницький О.М.

Проблема профілактики бойової втоми та психічних розладів у військовослужбовців НГУ: шляхи та методи вирішення 17

Войтенков Р.М.

Міжнародні коаліції на підтримку України: політико-дипломатичні механізми зміцнення національної безпеки 18

Годлевський С.О.

Аналіз досвіду проведення курсу «Життєвий цикл спільних навчань» 19

Датчук Д.А., Бондаренко О.Г.

Ранжирування факторів, що впливають на розвідувальне забезпечення формувань Національної гвардії України 21

Дерій О.М.

Перспективи впровадження стандартів НАТО у діяльності формування сил безпеки і оборони України 22

Жабінський В.М.

Особливості роботи командира та штабу бригади оперативного призначення Національної гвардії України з організації маршу в умовах правового режиму воєнного стану 24

Каракуркчі Г.В., Куриліна О.В., Долгий О.О.

Термінологічна фрагментарність у сфері виховання доброчесності та протидії корупції в секторі безпеки та оборони України 25

Клішин В.М., Махобей А.В.

Впровадження сучасних інформаційних технологій в процесі прийняття військового рішення органом управління Національної гвардії України 26

Клішин В.М., Обрядін В.В., Подвизніков С.М.

Особливості проведення тактичних розрахунків бойових можливостей та просторових характеристик загальновійськових формувань при проведенні занять зі слухачами оперативного факультету 28

Клішин В.М., Рікунов О.М.

До питання планування операцій у Національній гвардії України 30

Козинець С.П., Стецков О.М.

Аналіз розвитку логістичного забезпечення країн членів НАТО та шляхи його вдосконалення 31

Коломієць О.В., Бухун А.Г.

Щодо визначення загроз та надзвичайних ситуацій на важливих державних об'єктах, об'єктах критичної інфраструктури та протидія ним 33

Кравчук А.І.

Стратегічні комунікації в сучасних умовах 35

Мельник С.М.

Роль державно-приватного партнерства у відновленні військової інфраструктури в післявоєнний період 37

Обрядін В.В., Мороховський М.Л., Пластун І.В.

Інформаційні технології в роботі командира та штабу окремої механізованої бригади при плануванні маршу на етапі отримання завдання 38

Обрядін В.В., Подвизніков С.М., Коломієць О.В.

Рекомендації щодо проведення розрахунків бойових потенціалів загальновійськових формувань у бою 39

Онопрієнко О.С., Тилічко І.В.

Взаємодія Державної прикордонної служби України з Національною гвардією України у здійсненні заходів з припинення збройних провокацій на державному кордоні під час дії воєнного стану 41

Панченко В.Ю., Якобчук М.В.

Аналіз застосування гладкоствольної вогнепальної зброї для боротьби з безпілотними літальними апаратами 42

Пасічник В.І., Савчук О.А.

Умови удосконалення психолого-педагогічної компетентності офіцерів
військових частин Національної гвардії України в сучасних умовах 44

Пашенко В.В., Біленко О.І.

Методика вибору окремих елементів підсистем комплексу бойового
екіпірування працівника сил безпеки 46

Писаревський С.В., Смагін О.І.

Організація професійної військової освіти у Національній гвардії України:
сучасний стан, виклики та перспективи розвитку 47

Подвизніков С.М., Обрядін В.В.

Шляхи вдосконалення методики роботи командира та штабу бригади з
організації комплексного вогневого ураження противника 49

Прозванюк О.В.

Охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій під час воєнного
стану в різних умовах обстановки в складі взводу 51

Росляков О.В., Суконько С.М.

Підходи щодо побудови буферної зони захисту ядерних установок від
БПЛА 52

Смоляк Д.С., Леонов О.С.

Роль штучного інтелекту у стратегічних комунікаціях в умовах російсько-
української війни 53

Ставицький О.М., Дацков А.В., Сімчук П.М., Орлов Є.В.

Особливості участі у процесі планування підрозділів розвідки (секції S-2)
штабу прикордонної комендатури швидкого реагування (прикордонного
загону) з урахуванням вимог стандартних операційних процедур 54

Супрунова І.В., Прокопчук М.Л.

Сучасні виклики та напрями удосконалення механізмів протидії тероризму
в Україні 56

Ткаченко К.М., Кравченко С.О.

Міжвідомча взаємодія формувань сил безпеки і сил оборони при
оперативному застосуванні в умовах воєнного стану: виклики та практичні
рішення 57

Товма М.І.

Міжнародний досвід інформаційно-психологічної протидії операціям
противника в сучасних військових конфліктах 59

Толстоносов Ю.М., Толстоносов Д.Ю.

Ризики застосування автономних систем озброєння в сучасних війнах та
військових конфліктах 60

Чухлатий А.В.

Особливості ведення бою (дій) підрозділів родів військ та спеціальних
військ в урбанізованій місцевості 61

Чухлатий А.В.

Планування та організації бою за стандартами НАТО. Процес прийняття
військового рішення як модель планування 63

Шмідт Т.М.

Методи формування міжкультурної компетентності у майбутніх
військових фахівців в умовах трансформації військової освіти 64

Шпак Ю.В.

Публічне управління підприємницькою діяльністю в умовах воєнного
стану як інструмент економічної стійкості держави 65

Всеукраїнська науково-практична конференція, Національна академія Національної гвардії України.
29 травня 2025 року, м. Харків

Всеукраїнська науково-практична конференція

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БУДІВНИЦТВА ТА СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ»

Збірник тез науково-практичної конференції

Відповідальний за випуск: *Рікунов О. М.*

Комп'ютерна верстка: *Коломієць О. В.*

Редакційно-видавничий відділ Національної академії НГУ
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 4794 від 24.11.2014 р.
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3